Radiò Vivarés

Istoric

Dau 7 de setembre de 1982 au 15 de junh de 1995 se poièt auvir d'occitan un còp la setmana sus una radiò locala d'Anonai : Radiò-Vivarés.
Las emissions occitanas son naissuàs de la volontat de Gerard Betton, qu'a travalhat daube Lionel Reynaud de Radiò-Vivarés per aver una emission en occitan, lo vespre dau mars puei dau jòus a 8 ora e dimi.
Las emissions s'apelavan d'abòrd *Paraulas d'òc* puei *Parlarem*. Fuguèran totas enregistraas e quò fai quasi cinc centenas d'emissions audiòs.

Veiquià çò que ne'n ditz lo fondator e animator, dins l'emission 18 dau 4/01/1983 :

> Gerard : « I aviá de temps que voliau essaiar de faire una emission en patois e puei que me fasiá un pauc defèci de veire que n'i aviá plus dengun per parlar patois, l'òm trovava plus dengun dins las ruas, sus las plaças. N'i aviá plus dengun per parlar patois, alòrs ai començat de recherchar de monde e que fai bientust una ventenas d'emissions qu'avem faitas e avem totjorn trovar quauqu'un e siem bien contents per çò que ara poiem parlar e tots los mars i a quauqu'un que ven parlar e que fai bien plasir. I a las velhaas, siem de còps una quinzaina e tot lo monde parla patois. Bientust, bientust farem un banquet e serem benlèu trente o quarante e tot le monde parlara patois dins lo banquet. Quò fai bien plaser. »

Dins la cronica 80 publiaa lo 21 de julhet 2011 dins las *Cronicas d'ès nosautres* que pareis sus lo setmanièr *Le Réveil du Vivarais* Gerard Betton qu'escrit aquí sos lo nom dau Revessin parla de la neissença de l'emission sus Radiò Vivarés :

Ràdio Vivarés.

> I a solament trenta ans que tombava lo monopòli de l'estat sus las ondas ràdios. Davant èran autorizaas las ràdios de servici public e quauquas autras que las disian perifericas (Luxemborg, Montecarlo, Andòrra e la darrèira Euròpa 1). E, au país, los ancians amavan ben escotar la ràdio soïssa, lhi trovavan surament un petit èr de libertat. Vès nosautres i aviá un veisin qu'escotava mesma la metèo sus « la Soïssa », las previsions èran tant melhoras, coma nos disiá. Qu'èra lo temps onte lo monde parlavan mai de ràdio Sottens, aquela ràdio soïssa que me semblava, enfant, ben misteriosa. Me siau laissat dire que s'èra quesaa solament d'aqueste an...
> E de temps l'estat defendèt son monopòli. Los anglés, en 1964 comencèran daube ràdio Carolina que fasiá sas emissions sus un batèl, en plena mar. En França, las promèiras ràdios qu'apelavan ràdios piratas brolhèran en 1977, la reaccion fuguèt dura : arrestacions, condemnacions, amendas ! En 1979, ràdio Riposte fuguèt lançaa per lo partit socialista e lo Frances Mitterrand que se preparava per èstre candidat per la presidéncia de la Republica. La reaccion fuguèt viva e i aguèt d'intervencions de la polícia. Après l'eleccion de Mitterrand en mai de 1981, en julhèt, èran dejà una trentena de ràdios que se sonavan ràdios libras. Finalament lo governament novèl bailèt la libertat de las ondas lo 9 de novembre de 1981.

> Vès Anonai, en 1982, naissiguèt la promèira ràdio, ràdio Kir, puèi en julhèt, ràdio Vivarés, qu'anava començar d'emissions occitanas lo 7 de setembre. Debutava una genta aventura per la lenga d'òc ès Anonai e que durèt mai de dètz ans.
>
> Lo Revessin

E ne'n apond un pauc mai dins quelos sovenirs de radiò.

> « Qu'es lo 9 de novembre de 1981 que las ràdios localas privaas fuguèran autorizaas en França. Qu'èra una apromessa daus socialistas en campanha electorala e la tenguèron. Lo François Mitterrand èra elegit president dempuei lo 10 de mai de 1981.
> Me sió totjorn interessat a la viá locala quin que sise mon petit país dau moment. Dau temps de las estudas en Daufinat, per lo promèir pòste dins lo departament de l'Yonne, en valaa dau Ròsne... Ai mème estudiat un moment lo morvandiòt dau temps que fasió lo club patois au licèu d'Avallon. Me semblava que per bien viure dins un país e sustot si qu'èra pas lo mèu, chaliá lo conèisser tant se pé e de tota manièra participar a sa viá. Qu'es surament per aquò qu'amo gaire los voiatges onte l'òm passa viste, coma un torista.
> Una ràdio locala a dos avantatges, parlar pròche dau monde, en direct, e sustot la possibilitat de parlar dins la linga locala. En 1982, me semblava qu'aquò èra lo moment, l'ocasion de faire entendre nòstra linga que l'òm auvissiá plus gaire per charrèiras e que per assurat aviá bien perdut d'importància dins la viá de tots los jorns.
> Una promèira ràdio brolhèt sus Anonai, s'apelava Ràdio Kir. Maleirosament li coneissió dengun e en mai d'aquò aquesta ràdio me semblava pas talament sentir l'eime dau país. E de tota manièra l'ai pas gaire escotaa per çò que sas ondas trauchavan pas a mon ostau.
> L'estiu 82, tornavo de vacanças e cherchavo las ondas novèlas sus lo país d'Anonai. Tombèro sus Ràdio Vivarés. Semblava que fasian un pauc dins lo populisme dins aquela ràdio. Mas au mens lo petit monde respondian, participavan e me diguèro qu'èra lo moment d'essaiar quauquan. Dau temps de las vacanças d'estiu avió un pauc de temps, lo lendeman telefonèro doncas a Ràdio Vivarés.
> Fuguèro pro bien receuput au telefòne, un Lionel me diguèt mesme que mon idèia de parlar "patois" a la ràdio lhi semblava una bona veiaa...son paire parlava mesme patois. Un rendetz-vos fuguèt viste pres.
> Aquela ràdio èra dins un tot petit estànco (local) ès Daveziu, en bòrd de rota. Lo contact fuguèt bon. Lionel Reynaud èra mai dins l'ensenhament e faguèrem ensems lo projèct de l'emission. Comprenguèro viste que, coma dins tota entrepresa i aviá dejà dins aquesta çò que poiriam apelar un "equilibre daus povers". Eran tres "fondators" de la ràdio, i avián botat quauques petits sòus e volián normalament gardar lo contraròtle de la botica. Chaliá comptar daube aquele monde
>
> La promèira emission fuguèt decidaa per lo 7 de setembre, èram en 1982, quò seriá tots los mars, lo vespre a 20 h 30. Per bien començar volió pas èstre solet e avió invitat Noël Avenas, bien coneissut en vila onte fuguèt ovrier tanaire e sindicalista. Nos coneissiam dempuei pro de temps, aviam mai d'un còp parlat la linga ensems e l'avió enregistrat. Ne'n gardo encara lo sovenir d'una visita que nos aviá faita ès mos parents que demoravan en vila, rua dau *beffroi*. Mas lo melhor sovenir que gardavo e gardo encara de Noël qu'es aquele de la granda grèva daus tanaires de

1974 onte menava una luta activa daube son sindicat. Qu'es lo mesme an que l'Universitat Occitana d'Estiu se passava vès Borg de Valença au liceu Lo Valentin. Qu'es M. Blanc de Valença que n'èra l'organisator. Lais èro davalat per çò qu'èro franc curiós dau movament occitan. De responsables volián rencontrar de travalhaires, qu'èra la granda idèia de las annaas d'après 68. Los prenguèro au mot e daube un camarade de Marselha, qu'ai eissublat son nom, travalhava benlèu dins una ràdio... montèran ès Anonai cherchar Noël. Mon Noël, totjorn prompte, venguèt de suita daube nosautres, me disiá :
- Onte m'emmenas ?
- Vas racontar ta luta, los problemas daus tanaires e chaurá parlar en occitan.
Aquò l'amusava, Noël, èra tant miuelh content que lhi diguèro qu'anava parlar davant d'escrivans, de professors e tota una banda d'intellectuaus. I aviá Robert Lafont, Yves Roqueta, Maria Roanet, Micheu Chapduelh... e tant d'autres qu'ai eissublat los noms.
Quauques ans plus tard, Noël me disiá : « Te sovenes quand m'as emmenat davant tots aqueles intellectuaus ? »
Aquel jorn fuguèt dins son melhor, expliquèt davant tot aquel monde la luta daus tanaires, me sovento d'una frasa onte explicava que : « Los patrons avián fait un pertus dins la caissa... » Se ai pas eissublat aquela frasa qu'es per çò que aranda mi n'i aguèt un que se levèt per dire : « A dit, pertus ! Lo mot es encara empleiat aiçí ! Qu'es d'aquel mot que venon los noms de luòc coma Pertuis... » Semblava qu'aquel òme teniá lo mot per un mot rare e aquò m'amusava tant lo mot es vivent es nosautres.
Noël aguèt un brave succès, mas los intellectuaus l'avián gaire escotat, qu'èra un temps onte Lafont e Ives Roqueta passavan bien de temps a se charpinhar. Le discors fuguèt enregistrat e me sovento n'aver legit de morcels dins una revua militanta. Mas onte es passat tot aquò ?

Per tornar a Radiò Vivarés, Noël poviá pas venir a la promèira emission, aviá dins mon sovenir un problema de santat. La faguèro doncas sol daube mon micro. Lionel fasiá la tecnica. Avió tot escrit e minutat. Ai retrovat una desena de pajas manuscritas e èro pas tròp rassurat. Parlar la linga m'amusava pro, mesme se avió jamai agut l'abituda de parlar correntament. Demai avió pas mau perdut e sustot l'accent dau país.
Racontèro...
Escotèrem...

La seconda emission, lo mars d'après, qu'es lo Marc Noalha que me tenguèt companiá. Venguèt daube sa guitara e coma aviá encara jamai enregistrat, pas le mendre disc, le faguèrem chantar en direct. Avió mai una benda magnetica enregistraa dins un de sos concerts, qu'avió faita daube un brave magnetofòne a benda. Aquò èra de qualitat sufisenta e aquel enregistrament me serviguèt mai d'un còp per las emissions.
Emportats per nòstre plaser de parlar la linga, de faire viure nòstra cultura e benlèu mai un pauc enfiolats per los micros... despassèrem l'ora de l'emission. Le lendeman me fasió jurar per de responsables de la ràdio que se prenián dejà au seriós. Per assurat avián rason, que fau començar e achabar a l'ora, mas las ondas liuras èran talament novèlas que nos semblava que tot èra permetut. »

Los participants : patoisans, occitanistes e francofònes

Entremei los participants, poiem destriar quelos qu'anem apelar los « patoisans », quelos qu'anem apelar los « occitanistes », puei los « francofònes ».

Los « patoisans » (Gaston, Noel, Regis,…) son de locutors de naissença, son de monde un pauc viuelhs, qu'an parlat occitan davant d'aprene lo francés. L'occitan es lhòr lenga mairala. Quelo monde an viuput lo temps de « la vacha », qu'enquesiam mai se ditz « lo senhal » e quò fuguèt, de còps, una bona rason per venir rebèu e parlar encara mai

> Noel: « Lo temps de la vacha es passat, los institutors te mettan plus en prison perque parlas patois !… » (Emission 6 dau 12/10/1982 mn12 sec03)
> « Perque me siau perfectionat dins lo patois, …, per contestacion contra lo mèstre d'escola, justament, qu'a tota fòrça m'a après lo francés. Te botava la vacha dins lo temps, savetz pas çò quò qu'es : lo papèir que te fotian au peitrau. Lo promèir que parlava patois, li faliá refilar, autrement si portiàs quò a la maison, aviás doas cent linhas. » (Emission 6 dau 12/10/1982 mn16 sec39)

Parlan de soliá, per elis lo « patois » es la lenga dau passat e dau monde dau passat daube los contes, las chançons, las istòrias qu'avián auvits quand èran petiotons. Per elis la lenga es la lenga de la memòria.
La dimension afèctiva es importanta, veiquià per exemple çò que ditz Noel:

> « Per mi qu'es una granda emocion de participar a una emission coma quò, per çò que siau talament emós de veire que la luta occitana, tot doçament, la luta per tornar aver nostra lenga, quò qu'es pas perdut, quand escotas tots los còps de telefòne qu'avem aguts josca iuera, n'i a de monde que de miuelh en miuelh çò l'interessa. A si poiam, si poiam tornar veire dins las escòlas l'ensenhament de nòstra lenga, qu'es quò que vòudriau, qu'es quò que vòudriau de tot mon cur. Siau prompte, poiès demandar a n'importe qui… Siau talament content de me trovar daube des amics, daube des amics que savon que la tradicion viú, que nòstre país vòu viure, que volem viure e travalhar dins nòstre país. Savo pas que vos dire questo *soir*, quò me remua josca au fons de mi, talament que siau content. Siau prompte mi a ramassar tot çò que poirai ramassar de sovenirs de l'ancian temps. » (Emission16 dau 21/12/1982 mn24sec26)

Poiem remarcar aicí la revendicacion de l'ensenhament de la lenga e une referéncia a l'eslogan « Volem viure al país », naissut sus lo Larzac en novembre 1971 e que bailara son nom au moviment *Volem viure al país* naissut en 1974 per lo sosten a la candidatura de Robèrt Lafont a la presidenciala.

Daube tot çò que disan los « patoisans », las emissions occitanas *Parlarem* son d'aqueste biais un òbra de collectatge sus mai de 13 ans. Aquestas emissions nos bailan una idea dau biais de viure en Ardecha Nauta dins la promeira meitat dau segle XX, quand lo monde de la campanha vivián los chamjaments pregonds d'aquesta epòca.
Poiem veire per exemple que tots los « patoisans » son venguts dau monde païsan per anar travalhar a la vila (Anonai, Sant-Estèva). Son elis que son los mai presents dins las emissions.

> Gerard: « Voliau faire remarcar que, çò que ditz Noel, avem besunh de la tradicion, que los ovrièrs continuèssen de faire passar la tradicion. N'i a justament que van travalhar deman a quatre ora dau matin (d'aquelis que son aquí). E çò que vòl dire, i a pas talament d'intelectuaus daube nosautres, quelo monde l'òm trova pas talament dins las emissions occitanas e que siem ben contents de trovar los ovrièrs, de los apaitar a la sortiá de l'usina per venir parlar patois. » (Emission 16 dau 21/12/1982, mn27 sec15)

Los patoisans (levat Noel, que fuguèt sindicalista, participèt a la granda chauma daus tanaires e ne'n venguèt parlar a l'Universitat Occitana de Valença en 1974) an gis de consciencia occitanista, parlan « patois », parlan pas occitan e per elis los patois son pas los mesmes d'un caire a l'autre, …

> « *D'un département à l'autre, d'une région à l'autre y a le patois qui change, il change même énormément, hein* ? »
> « A òc, òc, òc » (Emission16 dau 21/12/1982)

mas pasmens dison : « nos compreniam ben ».

Dins una velhaa Rosina (francofòna) se gala de veire las discussions sus los diferents biais de parlar e ditz :

> Rosina : « *Là quand vous parlez tous en patois, ce n'est pas le même patois et vous arrivez quand même à vous comprendre* !!! » (Emission 16 dau 21/12/1982)

Qu'es verai qu'es un pauc comic de veire de monde se parlar de longa dins una veiaa que dura tres oras de temps e se dire que parlan pas la mesme !

Pasmens, après una chançon en catalan, Marcèl parla de son experiéncia en Catalonha :

> « *Ça c'est du patois, c'est pas du patois de l'Ardèche, ça* »
> Autre participant : « *c'est du patois d'où ?* »
> « *De l'Espagne, c'est du catalan et le catalan, depuis le temps qu'on parle patois, tu peux pas comprendre comme le patois qu'on parle ici, ressemble au catalan, c'est la vérité. C'est une chose, le catalan, je le comprends tout, quand je vais en Espagne au pays de ma femme, je le comprends tout mais impossible de dire une parole. Faut se rendre compte comme ça se ressemble, le catalan avec le patois que nous parlons, nous. C'est la vérité. Ça se ressemble beaucoup, beaucoup.* »
> Gerard: « *Je suis content que tu le dises parce que c'est vrai. Les amis catalans sont vraiment des cousins germains des occitans* »
> Aqueste còp qu'es un « patoisan » que fai lo liam entre la lenga dau caire d'Anonai e lo catalan, e per elo, fin finala lo mòt « patois » a benlèu mas lo sens de lenga pas oficiala.
> E d'assurat Gerard Betton manca pas d'afortir çò qu'es dit.
> (Emission 16 dau 21/12/1982, mn21 sec17)

Dins una autra velhaa, qu'es lo liam entre lo patois, l'espanhòu e lo piemontès qu'es vegut :

> Regis: « Los Espanhols, attencion que lo comprenián lo patois, nostre patois qu'es quasi una lenga »

Francès : « *Le piémontais ressemble énormément au patois d'ici* »
(Emission 23 dau 8/02/1983 ora1, mn20)

Los occitanistes (Gerard, Marc …) parlan mai la lenga deupuei l'enfancia, de bada que l'occitan sièse pas totjorn lhòr lenga mairala (levat per Gerard). An fait d'estudis e an una consciéncia pregonda de la valor de la lenga. Son de militans, qu'encara encuei se degramissan per la gardar, an lo socit de faire lo liam entre lo local (istòrias, costumas,..) e çò que se fai enquesiam mai en occitània, o de badar la discussion a una dimension istòrica o politica.
(Per exemple dins la discussion sus carnavau, Gerard parla dau travalh de Leroy-Ladurie sus lo carnavau de Romans)

Per elis, la tocha es de faire comprene la valor de la lenga, que le monde de vès Anonai sapie que çò qu'apelan patois es d'occitan. A l'epòca la consciéncia occitana ès Anonai es bien croiona (mingoleta) e las emissions occitanas de Radiò-Vivarés van pauc a chaa pauc adur l'idea, ès los monde que parlan deupuei totjorn, que lo patois es una lenga, la lenga d'òc, que se pòt escrire, qu'i a una literatura dins quela lenga. Los joines que s'interessan a la lenga elos, zò savian, mas èra pas totjorn aisit de faire comprene aus ancians dins las familhas que lo « patois » èra una lenga coma una autra.

Los occitanistes mancan pas d'apondre de veiaas sus çò que se ditz per faire lo liam daube l'occitan en generau :

(Après una version locala de la chançon *Lo boièr*)

Lionel : « *Tu sais, Gérard, que cette chanson est chantée en français par Malicorne, par exemple*…
Gerard « *Lo boièr*, qu'es la chançon occitana que se chanta de pertot, en Lengadoc, de pertot, d'Auvernha…l'òm pòt dire qu'es la chançon qu'es coneissuá de tot lo monde ».

Los francofònes (Rosina, Lionel , Francès) parlan pas o ausan pas parlar, de bada que comprenen (e sovent franc bien) la lenga.

Los invitas coma los auditors, que de còps telefonan, se classan dins las très categoriàs çai-sus.
Fau apondre que Joan-Claudi Foret e Johannes Dufaud son venguts mai que d'un còp dins las emissions e qu'entremei los invitats poiem mai trovar l'escrivan Joan-Maria Auzias.

Çò que se ditz :

Etnografia

A la fin dau segle XX l'occitan se pòt auvir ès Anonai, sus lo merchat dau sande matin d'assurat, mes amai dins las usinas.
Veiquià çò que ne'n ditz Lucian dau Moniteir que travalha a la papeteria Canson ès Vidalon.

> Gérard : Poiriam parlar un pauc de las usinas, de las papeterias de Vidalon. Lo monde dison qu'ès Anonai, dengun parla plus patois, que ne'n pensètz ?
> Lucian : Ò que si, que si, tot lo monde quasi, parlan tots patois laian de'n bas
> Gérard : A l'usina ?
> Lucian : A, òc, òc, laian parlan quasi tots patois, a part quauques …, los joines, bien sus
> Gérard : Los joines ?
> Lucian : Los joines un pauc moens
> Gérard : Mas comprenan ?
> Lucian : Mas comprenan, comprenan quasi tots , òc, òc, òc, òc.
> Gérard : E entre vosautres donc quand travalhètz, dins la jornaa…Quò se passa en patois ?
> Lucian : Quò se passa en patois, quasi tot.
> (Emission 3 dau 21/09/82 mn12 sec25)

Las discussions son interessantas per ne'n saver mai sus las costumas de Vivarés Naut e la viá au país a la debuta dau sègle XX^{en}. Poiem de còps parlar de documents a valor etnografica.

Per exemple lo dialòg entre Regis de la montanha (Rochapaura) e Noel d'Anonai sus çò que se fasiá per carnavau nos mòstra bien la diferéncia entre lo monde de la vila (que fan un carnavau organizat e estructurat, daube desfilat, monde mascat, après-miegjorn chaumat), quelos de la campanha aranda Anonai (qu'an pas lo temps de se galar perque qu'es lo temps de poar la vinha) e quelos de la montanha (qui, elos, van dançar dins de vilatges).
Noel apond una dimension istòrica e culturala quand ditz que dins lo caire de Devesset, país daus Mòmiens (o *Darbystes*, sècte protestanta rigorista) n'i aviá gis de fèstas.
Gerard elo, fa mencion dau carnaval de Romans e dau travalh de Leroy-Ladurie.
Veiem aicí un schema de discussion que se tròva mai que d'un còp dins los enregistraments : los patoisans parlan de la viá locala e los occitanistes fan lo liam daube l'istòria o la cultura occitana o la politica lingüistica.

Lo mars gras (Emission 16 dau 21/12/1982, mn36 sec49)

Gerard : « Regis, per lo mars gras n'avètz de sovenirs de çò que se fasiá dins lo temps? »
Regis: « Es Rochapaura nos mascavam, preniam un car, montavam ès Sant-Peire, anavam faire le bal per los patelens josc amont, fasiam le bal puei tornavam filar »
Gerard : « Noel, dins tos sovenirs, lo carnavau, se fasiá tot aquò per aquí ? »
Noel : « *C'est-à-dire que*, nosautres, aicí en bas, aviam pas autant de temps coma los montanheirs per nos amusar, comprens, quand veniá lo mars-gras, e ben n'i a dejà totas las vinhas a poar e … se fasiá tantspèt aus vilatges mès, a part los conscrits que passavan per lo mès de mai, lo mars gras, aviam pas lo temps de lo faire, aviam pas lo temps de nos amusar coma los montanheirs, per çò que, te diso ben, qu'èra : « poa tuest, poa tard, ren vau la poiaa de mars »… »
Regis: « Tandis que nosautres aviam bien le temps »
Noel : « I aviá plus de travalh a la montanha »
Regis: « O nò i aviá ren a faire, èrem en trin de nos distraire,…, lo bòsc, …,tantspèt lo bòsc mas si n'i aviá de nèu lo fasiam pas. »
Noel : « Nosautres, faliá faire de paus quand n'i aviá pas de bòscs, quand i a pas a poar la vinha fau faire de paus per l'astachar. »
Gerard : « N'i a qu'an de sovenirs de carnavau ?... »
Noel : « En vila, per exemple, en vila, dins lo temps, lo carnavau se fasiá, èra marcat per çò que los patrons bailavan l'après-dinnar. E La Mura, creio, La Mura, prestavan los chavaus aus charbonièrs puei garnissavan, quò fasiá de chars. Tot le monde èran mascats. Tot le monde se mascavan e quò dançava tota l'après-dinnar dau mars-gras. »
Gerard : « Ès La Mura disiàs ? » (1)
Noel : « La Mura qu'èra los marchands de chavaus, çai onte teniá Rabier, n'i aviá combien de chavaus ? N'i aviá vint e un, vint e dos chavaus…Chareian daube de charetas… »
Gerard : « Qu'èran de sovenirs de vès Anonai ? »
Noel : « Quò qu'es de vès Anonai, òc. Mes lo mars gras èra marcat. »
Gerard : « Los gamins se mascavan totjorn en vila, ai totjorn vegut trainar de petits dins las ruas d'ès Anonai, dins la vila mas savo pas si i aviá una tradicion de carnavau. »
Noel : « N'i aviá una tradicion per çò qu'èran tots mascats. Per exemple los blanchièrs, (los megissiers), defilavan daube un davantèir blanc a travèrs la vila. Los charbonièrs se machuravan la figura per pas chamjar.
Tot lo monde èran afòra, mascats, que dançavan dins totas las plaças. Qu'es una costuma que s'es perduá mès la vila marcava miuelh, si vòles, aicí en bas, marcava miuelh lo carnavau que la campanha daus environs, per çò que avián pas lo temps. »
Gerard : « Qu'èra benlèu una bòna fèsta de la vila lo carnaval, creio. »
Noel : « Nò creio pas, mès en vila quò qu'es que n'i en aviá sustot l'ivern 'quí. N'i a ben de monde que descendián de La Lauvesc, de Sant-Bonèt e de la Vaucança, que los apelavan las irondelas que tornavan montar en naut per Nòstra-Dama »
Gerard : « Venián travalhar l'ivèrn »
Noel : « Venián travalhar l'ivèrn, donc lhi faliá una fèsta e quò lhi rapelava lo país. »

Gerard : « Mès n'i a de país onte la tradicion de carnavau qu'es bien plus…, ès Romans, n'i a un qu'as escrit un libre, s'apela Leroy Ladurie, mès dau costat de nosautres qu'èra benlèu un pauc plus *sévère*, sembla pas qu'i aguèsse de festas coma aquò. »
Noel : « Ben l'Ardecha, l'Ardecha es copaa d'abòrd per çò que n'i a plusiurs tradicions.
Si volès tota la montanha catolica a gardat las ancianas tradicions de dins lo temps, e s'amusavan miuelh, mas si passas dau costat de Sant Agreve, que passas Devesset quand arrivas en país uganaud, alòrs 'quí las fèstas n'i a plus, que dançava pas, que fasián pas de fèstas e miuelh descendes, miuelh trovas de tradicions de carnaval, lo monde s'amusan miuelh d'en bas de l'Ardecha que nosautres, qu'es miuelh *austère de notre coin*. »
Gerard : « Qu'es çò que me semblava »
Noel : « E si montas d'ès Sant Bonèt, Sant Andre, quò s'amusèt encara, mes si montas ès Sant Agreve, dins lo temps entre los Mòmiens e puei los… »
Gerard : « Coma disiàs ? los Mòmiens ? »
Noel : « Los *Darbystes* »
Gerard : « Los *Darbystes* , òc »
Noel : « Fasián pas de fèstas, elis »
…
…
Noel (1ora mn1) : « En Provença se fa encara lo procès de Caramantran, avant que de le brusclar sus la plaça, e dins lo procès se parla un pauc de tot, de politica, de religion. Qu'es l'occasion de parlar de tot çò que plais pas »

(1) La Mura èra una entrepresa dins una chareira d'Anonai que fasiá merchant de charbon.

L'eriçaira (Emission 51 dau 16/11/1983 mn12)

D'auvir sus http://bartavel.com/radiovivares.html

En Ardecha minjam de chastanhas. Dins lo miegjorn las fan sechar dins las cledas. Avem pas quò en Vivarés-Naut. Sovent las encrosam dins la sabla e Regis nos parla de l'eriçaira que se fasiá dau latz de Rochapaura.

Me rapele, dins le temps, n'i aviá qu'èran lèstes coma de lapins. Montavan a la poenta daus chastanhièrs aube una lata. Tombavan tots quelos eriç e puei, quelos eriç, los ramassavan, los botavan dins l'eriçaira, savo pas si vo as auvit dire. Qu'èra un pertús que n'i aviá dins le chastanhièr e puei fotián de chalaias, de balais, de fòlhas dessús. Quò jalava pas. Minjavan las chastanhas fraichas tot l'ivern e iura l'òm ne'n vei plus d'aquò, savo pas si ò fan plus. L'òm ne'n vei plus de chastanhas minjaas fraichas, e las chastanhas, quand n'i a dos tres jorns que son ramassaas, quauque temps, iura començan de venir sèchas, son chironaas.

Peiras de venen, peiras de fodre (Emission 14 dau 07/12/1982 mn33)

Lo Lois naissut ès lo Gerbièr de Joncs nos parla de las peiras de venen.

> Es nosautres en montanha, mon paire aviá de peiras de venen, que fasiá trempar vint-quatre oras, quarante vut oras, e lòrsqu'un serpent o una vipèra picava una bestia, metiá un pauc d'aiga, fretava quel' aiga sus la plaia. Quò desenflava e la bestia dins un jorn o dos èra garida.[…]
> La peira de venen. I aviá plusiurs peiras, i a la peira de venen per lo serpents, i a la peira de la fodre, la peira dei grapaus.[…]
> Quelas peiras, quò veniá daus *ancètres*, daus ancians dins la familha.

Dins la revista *Connaissance du Pays d'Oc*, l'escrivan Roland Pecout publièt d'articles de 1973 josca 1988. Dins lo numero 42 en 1980 parla de las peiras de fodre. (folze per Pecout).
Quelas peiras se botavan soliá au còl de las bèstias (vachas, chiauras o feàs) o dins las maisons per parar lo fodre. Pecout explica que quelas pèiras son de petits achons neolitics, de peiras lissaas.
Quelos achons (o destraus) son tròp petits per faire la guèrra, per anar a la chaça o per copar de bòsc. Son de peiras votivas, qu'avián un ròtle simbolic, un usatge sacrat. Los òmes dau Neolitic avián l'avèrtit de las botar cassaas en dos morcèus dins lhors tombas.
Mas coma de peiras votivas poian venir peiras que paran lo fodre ?
E Pecout explica que dau temps dau Neolitic, las religions ancianas eran bastiàs sus l'idèia d'un Cial-Paire e una Tèrra-Maire. E lo moment dau rescontre entre lo Cial-Paire e la Tèrra-Maire es l'auratge, moment lo mai sacrat que poie èstre.
Lo liam entre las peiras sacraas e lo moment sacrat de l'auratge s'es mantengut dins la tèsta daus òmes deupuèi lo Neolitic josca la debuta dau sègle XX. Qu'es coma quò que quelas peiras son supausaas parar lo fodre.
Un medecin d'Ardecha-Nauta a estudiat quelas peiras. A apondut que los òmes pensavan que lo petit achon cassat èra un morcèl dau fodre que resta onte l'a tombat. E coma creián que lo fodre tomba pas dos còps au mesme endreit, zò botavan dins los lintèus de lhors maisons o au còl de lhors bèstias per parar l'elhauç.
Quelo medecin estudièt mai las peiras de venen que paran lo venen de las serpents, daus bòts e de las labrenas. Son pas de peiras lissaas per los òmes coma las peiras de fodre, mas de peiras naturalas apelaas variolitas que son de peiras venguàs daus Alps e rotlaas per la Durança. Beucòp se trovan dins la Crau. Quelas peiras son picassaas de punts verds o jaunes que fan pensar a la pèl de quelas bèstias venenósas.
Soliá, quelas peiras se botavan au còl de las vachas, de las chiauras o de las feás per las parar de quelas bèstias coma las peiras de fodre o poián mai èstre utilisaas coma medecina. Quelo medecin ditz que las faliá botar dins l'aiga un moment e biure l'aiga quand l'òm èra picat per una serpent. Savo pas si quò marchava !
Se poriá que quelas peiras sièsan venguàs josca ès nosautres benlèu mai per los pastres dau miègjorn qu'anavan estivar sus las Cevenas o las montanhas d'Ardecha que per lo comèrci de la valaa dau Ròsne.

La fèrma de la Charossa (Emission 17 dau 28/12/1982)

Dins lo raconte *la fèrma de la Charossa* de Joan-Claudi Foret, avem una bona idèa de la viá sus las nautas tèrras d'Ardècha, a la boinas de Nauta-Leira, aranda la guèrra de quatòrze.
Quelo caire, iuera quasi voide d'òmes fuguèt abitat en aquela epòca, n'i aviá de fèrmas un pauc de pertot, en d'endreits onte n'i aviá de fonts. Lo païsatge mai a chanjat, aquí onte n'i aviá de pasquièrs, se trova iuera de bòsc de pin.
Aquesta istòria es la promeira version de quela qu'es contaa dins « La Peira d'Asard » e Joan-Claudi m'afortiguèt que qu'èra una istòria vraia, quela de la granda de sa femna.

Dempuei qu'alai faguèran passar la rota, lo tracòl de la Charossa es plen de monde que venan la diumenja o pendant las vacanças daube lhòrs veituras per eissublar la vila e le travalh de la setmana. L'òm prend le temps, prenant un bon còp d'air, picanicant en familha, joant a las bolas sans s'escartar de la rota per paur de se pèrdre. Quò fai un tropèl d'autòs de totas colurs, de brut, de papèirs gras e de Francès meians.
L'ivèrn, la nèuja acaça lo caireforç e se placa contra la cròtz de fèrre e son Criste colorat. Le selenci e la solituda tornan prendre lhòrs dreits e poriàs creire un momento que siàs tornat seissanta ans en detrès quora mas qu'un chamin reliava quau caire perdut d'Ardecha ès Vanòsc, Moniteir, d'un latz, aus Setons de l'autre, costat Nauta-Leira.
E pasmens, passat un temps, la Charossa seguèt abitaa ivèrn coma estiu. Qui conèis l'existéncia d'aquela fèrma en ruinas un pauc plus bas, a dos cents mètres dau tracòl ?
Qui que fai attencion a n'aquela maison iuera esbolhaa ? De sapinons an brotat de pertot sus le plancheir, un suec o un arier a picat sas arpias dins lo còs de la bastissa. Lo caire dau fèc se reconeis per una tralha neira montant vèrs çò que seguèt lo cuvert e rai lo solelh per dessus tot aquò. Le present es aici e las peiras talhaas per los òmes an tornat dins una eternitat minerala d'onte sortiguèran un eliuç de temps per gotar la viá e la chalor umana.

[…] A dotze cent metres de naut, en plen ivèrn luenh de tot vilatge, qu'es per los petits que la viá fuguèt la plus amera, la plus pesanta, quela que ne'n patiguèt le mai, qu'es nostra grand-maire qu'alai viupuguèt. Loqun daus toristes que se venan sorelhar a aquele endreit sap lo drame obscur que se joèt autras fes a quauques pas de elo dins las montanha e l'ivern d'Ardecha ?
Quela qu'apelam iuera grand-maire aviá a quela epòca ditz-vut ans e cinc fraire e sèrres e li faupuguèt veire merir sos sos uelhs son paire, sa maire e la sorreta que veniá de naissèr
Quela istòria, quant de còps nos l'a pas racontaa.
E nosautres, pendolats a sas bochas, escotant dire quelas veiaas d'un autre temps daube lo mesme air naturau […]
Es assetaa l'eschina contra la fenestra e le passat se bòta a reviure.
Pasmens i a pas que de mauvès sovenirs que lhi tornan dins la testa quand pensa a sa joinessa, au contrari. La Charossa, alèra, èra pas, coma iuera, cuverta de la sapineiras qu'acaçan lo Vivarés de'n Naut coma un linçòl vèrd sombre, escondent d'aici, d'ailai le cadavre d'una fèrma o d'una granja
A son laides d'aquelas bona terras, d'aquelas òchas e quelos gentis brotiaus plantats en raias saraas de petits sapinos que pareissan minjar coma una armaa de

vesons. Non, avant la guèrra, la promeira, quelo caire èran de prats, de grands pasturiaus onte fasiá bon, nos a afortit la grand-maire, ‘nar parar las vachas
Veiquià l’un de sos melhurs sosvenirs. Davalava sus Begueir, dau latz de la Vaucança, en faça de Chirat Blanc e dau suc dau Van, mas la pendoleira aila èra un pauc granda, fasiá montat son tropèl josc’au tracòl tot pròche. Lai, rencontrava las amías, venuàs, elas mesmas, daube lhòrs vachas, de la fèrmas vesinas e joscamont, se’n anavan vès lo suc dau Pau, qu’èra un grand prat a quela epòca, e pas encara quelos bòsc que l’escondan dempuei la Charossa e montavan josc’au pè dau mont Pifaràs, ès Celarièir, qu’es la maison la plus nauta daus entòrns. Puei davalava a la fèrma de la Bruieiras. D’autres còps, filhas e vachas prenián la Sèt Esclausas per nar d’ès Clavas sus le viòlet que fila dins le cròs e l’en aviá de troitas dins le gorg d’aiga clara. O modavan vès le Mont Feltin sus la nauta plana que s’apelava le Platon dau Burre e d’onte poian veire lo Puei dau Velai sus una linha bleva de nèulas,
Tot le monde s’assetava, e se’n disiá, e se’n risiá. Dau temps que las vachas minjavan lhòr èrba daube lhòrs gringinhòlas au detrès, sufisiá qu’una de las filhas sortiguèsse de sa pòcha un armonicà per acompanhar los chants e las dançaas. Quitavan los esclòps e dançavan. Dançavan de borreias sus de paraulas simplatonas, de refranhs tot simples en patois d’Ardecha e de Nauta-Leira mesclats. E qu’èran : « Le chin, le chat montèran sus la taula » o « Ma maira n’aviá qu’una dent » o « Planta tos inhons ma jardineira ». La grand-maire, lhi ariva d’eissublar plen de veiaas, mas quelos èrs de sa joinèssa, los a pas perduts de sa memòria. Lhi retòrnan sus las bochas coma si qu’èra ièr que los chantava dins le solelh de la montanha, au mei daus balais e de la chalaias.
Parar las bèstias, èra a pèna un travalh, èra lhòr obratge sur de las vacanças e daus jorns sans escòla o davant l’atge de l’escòla. A l’escòla, poa, lais faupuguèt ‘nar. Sos parents la davalèran ès Monistèir, que la Charossa se trova sus quela comuna e la botèran en pension ès las sèrras. Qu’es lai qu’aprenguèt a parlar francés que n’aviá auvit que quauques mòts jusca’lèra a la messa au sermon, e encara èra pas d’assurat que fuguèsse de francés mai que de latin. Lai demorèt josca catòrze ans. Le paire e la maire la venián veire la diumenja e fasián per quò los setze quilometres, d’anar retorn, a pè. O montava ela-mesma avant de tornar davalar daube son paneiron plen de bonas veiaas per la setmana.
« La promeira sèrra qu’aguei coma mestrèssa èra pas meschanta mas beviá coma un coflant. De còps, quand aviá tròp begut e aviá sòem levava lo cuvercèl de son burèu per s’escondre de sa classa e dermiá, la testa dins son bras. Quand lo miron èra endermit, ne’n poiètz creire que las murgas dançavan. Mas la sèrra que prenguèt sa plaça èra pas de la mesma aiga, o dau mesme vin ! S’apelava la sèrra Astic, e quò lhi anava coma un gant, que siàs sus que nos asticava. -M’apelo pas Manivèla, que zò disiá, me farètz pas virar.- E las reglas de rintrar dins la dança quand las lessons, las preieras èran pas saupuàs, nos fasián sonar las aurelhas en joant de violon dessus. Nostres dets ne’n venian neirs quand nos conhava. A saviam tots los evangèlis per cuer e faliá pas tròp mesclar son francés daube de mots patois. »
Son plus dur èra de veire son joine fraire, que ela èra l’ainaa, escós coma de blat quand saviá pas sa leiçon. E etant petit , pareis que compreniá ren a l’escòla. Amava miuelh córrer los rius per peschar de peissons o los bòsc per amassar de champanhons. En apeitant que venguèsse un famós furgaire de campanha, èra la bèstia neira de la mauvèsa sèrra que le batiá tot le jorn e tots los jorns. Nostra grand-maire l’en aïssiá encara quela mauvèsa sèrre.

Après l'escòla, quò seguèt l'usina. Lo mendre vilatge de Nauta-Leira o d'Ardècha de'n Naut aviá son usina, filatura o tissatge. Ela, anèt travalhar quauques temps a la fabrica de Clavàs. Una maison de talha granda, tota en peiras e en bricas, la darreira au fons dau vilatge, que montava a la Charossa per la Set Esclausas. L'aiga que veniá dau riu dins un biau fasiá virar las machinas. Los fius que l'usina fasiá èran mandats a Riutòrç, le centre d'aquela petita region. Mas ela lai demorèt pas de temps a quel endreit, lhi falièt una mei-ora per lai 'nar, per tots los temps. Se soveniá encara pasmens que las ovrieiras ofrissián promeir lhor travalh au Bon Dieu avant de le bailar au patron, que quau d'aquí lhor fasiá dire la preiera davant d'entamenar l'ovratge

E los jorns passèran, las jòias, las penas, e i aviá de duras sasons. Faliá travalhar dur l'estiu, patir l'ivèrn dins la nèuja que començava, de fès que i a, a tombar en octòbre, apeitar de còps josc'en avril qu'aguèsse fenit de fondre. A d'aquelos ivèrns ! Un mètre o mai de nèuja dins los champs, de conheiras de tres mètres e mas que d'esclòps per marchar sus los chamins, gis d'esquis ! Marchavan daube de bonas chaucètas dedins, qu'es verai, anavan pas vite, patissián per botar una chamba davant l'autra. Faliá fonsar le pè, tirar sus sa pata, s'apuiar sus son pè, puei tornar començar daube l'autra. Mas que le paire aviá de bòtas que montavan naut. Faut dire qu'èra elo que corriá sus las rotas quand èra besuenh de quauqua veiaa, pas grand veiaa lo plus sovent, que la fèrma se sufisiá. L'ivèrn veniá jamai parelh. Promeir bufava l'aura, ploviá, començava de bresicar e quò s'achabava per de nèuja sarraa d'oras de temps. Le lendeman, los abres, la tèrra, tot èra blanc sos lo solelh. O la nèuja veniá après longtemps de freid, flocons picants que volam coma d'alauvas, d'augèus tots petits e quò finissiá per siberar.

Ela aviá ditz e vut ans quand arrivèt le fameus ivèrn que la deviá marcar tota sa viá. Dins le temps los enfants naissián coma los ueus espelissan. La femnas passavan lhor paura viá en grossèssas quasi permananta. Savián quasiment pas çò qu'èra qu'estre voidas, plus pròchas per quò de la fèias que paravan que daus òmes que nurissián.

La reire grand-maire, la maire de la grand-maire, èra d'aquelas femnas totjorn plènas e ne'n deviá merir, la paura. Aviá dejà agut tres garçons e cinc filhas. L'una, la segonda, que la disián Josefina, que veniá après la grand-maire meriguèt a cinc jorns d'atge, l'autra, una autra Josefina, viupuguèt pas mai de dotze jorns. Qu'èra coma quò. Beucòp de naissenças e beucòp d'enfants mòrts. L'ivèrn d'aquel an 1919 s'anonciava dur. Aviá nèuja tuest, fin novembre tot èra cuvert de blanc. Las cojas per lo novième enfant se presentavan mau. La maire aviá de fièure, de dolors, l'an sarrat son ventre onte aviá de tòrchas. Son front èra plen de suòr. L'acojament aprochava. Le paire anèt a pè quèrre la saja-femna ès Marlhes dins la Leira, onte disián que n'i aviá una de bona. Près de vint quilomètres dins la burla e la sibera e tant per tornar. La petita naissiguèt lo ditz-e-vut de decembre. Quand la saja-femna se seguèt revirar vès ela, la familha se retrovèt solèta. Mas la maire anava pas miuelh e l'enfant èra totjorn malaut, respirava tot fieurós, semblava qu'aviá de mau a bofar l'èr e qu'anava passar a tot moment. Lo paire èra pas plus valhent, que sa corsa ès Marlhes aviá guechit. La petita, coma se portava de mai en mai mau, qu'èra pas encara batesjaa e que riscava la mòrt, aviá mas ditz jorns quand seguèt decidat que la faliá portar batesjar ès Moniteir, tant que merir. Seguèran envelopats, acaçats de lana e de tot çò que se poguèt rencontrar de chaud. Nostra grand-maire modèt au vilatge daube una vesina de Begueir, la filheta dins los braç e los esclòps dins la nèuja.

Mas a la meitat dau chamin, la petita filha lhor semblèt merir per de bon. Era tota rotja e sufocava coma si quauqua veiaa l'estranlhava. Près d'una font, èra la cròtz de Font-Peteira. Qu'es 'lai que la paureta seguèt batesjaa a la vai-vite, coma si receviá l'estrèma-onccion plustuet que le baptema. « *Je te baptise au nom du Père…* » Las preieiras se fasián en francés, que lo Bon Dieu coneis mas quela lenga, coneis pas le patois, le bon Dieu. E los mots se despachavan e s'entrablavan sus las bochas de la grand-maire per faire plus vite que la mòrt. Coma la sereta respirava encara, lo viatge repuèt. Ès Moniteir, le curat lhor diguèt qu'avián ben fait de davalar, apondiguèt quauquas preieiras de mai dins sa cura ben chaufaa e tot le monde tornèt rapir ès la Charossa, acompanhant la novèla petita filha de Dieu. Quela d'aquí deviá merir, malurosament, le lendeman vint-e-un de decembre après una corta passaa sus nòstra tèrra. Coma èra genta, pasmens. A la maire que se poviá totjorn pas levar, lhi diguèran pas que sa filha èra mòrta e quand aduguèran la petita boita per la botar dedins, la faupuguèt escondre e le petit còs elo mai.

Si aviá sauput la veritat ! L'entèrrament se faguèt sos un ciau gris. Las clochas que sonavan le defalhiment coma un cuer que bat, la caissoneta dins la pòta freida au mei de la nèuja, las orasons que montavan ensordament daus fons de la peitrinas e quò seguèt tot. le paire e sos enfants ploravan dins lo cementèri darreir la gleisa. Puei, lai faupuguèt montar un còp de mai, entorats de quauques amics o vesins a la maison onte la maire se merissiá. Tornèt nèujar, la coisina èra freida coma un cròs, le fèc arrivava pas a la rechaufar au mitan de la sibera. Le freid, la nueit, le dòl, la maladiá, qunas tristas Chalendas passèran quela annaa. Lo sovenir de la petita mòrta qu'èra coma lhor Jesus a elos. Una preieira e una iranja per marcar le còp, quò seguèt las chalendas d'aquela annaa.

Le paire, veiant que la femna tracolava sans que poguèssen ren faire per la retenir, qu'èra en plen *délire*, chaucèt un vèspre sas bòtas de cuèr e filèt sus Vanòsc a ditz quilometres plus bas, le plus pròche vilatge qu'aguèsse un medecin. Davalèt dins la burla, sus de mauvès chamins en foessant jusc'aus genolhs, chalant dins la nèuja frèscha que se cuchonava en conheiras. Escondut, possot, passèt davant quelas maisons sans s'arestar. A d'endreits, l'aura, qu'aviá bofat la nèuja, aviá descuvert la tèrra jalaa e laissat viure de coleiras de glaç onte s'escolanchèt mai que d'un còp. Pasmens le paire, sas marchas dins la montanha, ès Marlhes, o vès Moniteir, l'avián fatigat, afialava dempuei de jorns de temps, fuguèt un òme guechit que pichèt a la pòrta dau doctor Coron. Un veire d'aigardent a beure, fau montar pasmens. E rapís que rapirà, uerosament qu'aviá le doctor per aidar a avançar de temps en temps, que s'entrablava de fatiga. Èra tos esbafat. Quand seguèt a la Charossa, marchava quasi a quatre pautons, aguèt la possuá, e mai èra plus mau que sa femna. E òc, quò seguèt elo que meriguèt lo promèir, le 30 de decembre.

Èra mòrt d'aver tròp batalhar contra la nèuja, lo mauvès temps e la nueit. Seguèt lo mens fòrt. La natura, qu'es sans *pitié*, l'aviá eschampelhat jusc'au bot. L'aviá afanar son pan dins sa viá, quel òme. Sa femna lo seguèt vite, deviá merir le lendeman, la velha de l'an nòve. Doas mòrts, quasi d'un còp. Après quela de lhòr petita sèrre, la mòrt de lhòrs parents, quò fasiá beucòp, per tant de joines enfants que l'ainaa aviá pas vint ans. Los dos còs seguèran botats dins la pòta rebadaa e se poguèt veire un moment tres caissas, la petita filha e los parents, quasi una familha, que se'n anava a la fès

Triste jorn de l'an. Los enfants reçaupuguèran per estrennas la presence daus vesins e de tota la familha que s'èra adusá. Faliá faire quauqua veiaa, los plaçar quauqua part quelos petits. Se decidèt qu'anirián viure ès Vanòsc. E lai que

travalhariá la filha ainaa per acivar los plus joines. Un tutuer seguèt nomat, un oncle dau costat de la maire e que fasiá le païsan au-dessus de Riutorç. A, elo, èra un coflant que beviá tot l'argent, tota la pension que lhi bailavan per los enfants. Uerosament que la grand-maire aguèt la prudència de tot notar, de tot escrire de tot comptar çò que devián receure. Que tot anava dins sa pòcha, a elo, e de sa pòcha a son gamalhon. Quela chifata meriguèt quauques ans plus tard, dau tren que lhi passèt dessus, un jorn qu'èra fiule, sus la viá ferraa de Riutòrç e Duneiras. Quand la granda sèrre anèt ès sa tanta quèrre l'argent que son òme deviá a la petite familha, la paura femna dau coflant tombèt de naut en decuvrissant tot l'argent que se'n èra anat en vin. Mas prometiguèt de zò rendre tot, e zò rendiguèt tot, a chaa pauc. D'aqueu temps los orfalins s'èran instalats ès Vanòsc onte loiavan una petit apartament. Lhor sèrre travalhava a l'usina de tissatge daus Cluseus e la viá reprenguèt, l'escòla per los petits, l'usina per la granda. Qu'es ès Vanòsc, qu'un jorn de vòga, en dançant, la grand-maire rencontrèt le grand-paire qu'èra de Sant-Julhan. Elo amèt quela filha de vint ans qu'èra quasi coma maire d'una familha nombrosa e quand la marièt prenguèt daube elo tots sos fraires e totas sas sèras dins sa maison. Mas, quò, qu'es una autra istòria. E le temps a passat. Abandonnaa, la maison de la Charossa, bastuá de la plèva, de la nèuja e de l'aura, tota esbarnassaa, s'es esbolhaa a chaa peira. Finalament, per la bona rota que 'lai passa iuera, veretz quau vestitge que demora solet d'una fèrma autras fes viva. E los òmes, maluerosament, coma las maisons, vielhissan. Ainsi va de totas veiaas en Ardècha e alhur.

Las meissons e las escossalhas. (Emission 41 dau 28/06/1983 mn7 sec45)

D'auvir sus http://bartavel.com/radiovivares.html

En junh 1983 Gerard faguèt una emission sus las meissons. Regis, Noel e Lois qu'an viuput las meissons e las escossalhas dins lhor joinessa parlan dau biais de zò faire soliá.

Regis : Aviam parlat bien de las seiaiás mès aviam jamai parlar de coma fasiam las meissons.
Meissonavam tots au volam. Pòio ne'n faire una demonstracion, encara copar de blat au volam
Gerard : Copan encara ?
Regis : Copan encara, los enchaple.
Alòrs, quand èro joine, mi, ai començat a l'atge de dotze ans de meissonar au volam, mès un petit volam, que, un petit volam.
Las femnas meissonavan coma los òmes, quand èro plaçat. E chascun menava sa veiaa.
Los fòrts meissonaires : tres punhaas fasián la javèla, tres punhaas, tandis que mi n'en faliá quatre o cinc, benlèu miuelh.
Noel : E coma fasiatz l'amont en montanha ?
Regis : A ben las fasiam en tres punhaas
Noel : Per çò que n'i a des endreits, fasián çò qu'apelavam las javèlas lonjas. Alòrs metavan totas las punhaas e puei qu'èra un liam que metavan tres punhaas per faire una gerba.
Regis : A ben nosautres qu'èra en tres punhaas.
Los fòrts meissonieirs, en tres punhaas fasián la gèrba, tandis que coma las femnas o nosautres, ne'n faliá mai que quò, compren, èram joines, ne'n preniam pas tant.
Dins le temps, meissonavam au volam, chantavam de romanças, quand veiam un autre que meissonava en faça, li bramavam : « Afiala, cabacièr, la caia resta », qu'èra çò que fasiam.
Noel : E quand se voliam pausar bramavam « Femna, a l'aiga ». Alòrs las femnas adusián vite lo litre.
Ne'n avançavas miuelh, per meissonar, tot solèt, ne'n avançavas miuelh au volam qu'a la dalha.
Regis : A òc, perque quand avias pausat ta dalha, tornavas començar a levar ton blat.
Atencion que las gèrbas èran gentas, la palha èra dreita, qu'èra pas frossat.
Alòrs lo volam, qu'es rund coma una sèrpa : prenias ton còp 'quí. E puei anètz. Mi n'ai encara las marcas, aviau copat mon dèt.
Noel : Es qu'èra sovent que l'òm se copava lo talon.
Regis : A ben òc, la pointa daus esclòps
Noel : la pointa daus esclòps
E puei comprens, la palha ne'n servián per faire de liams, n'i aviá gis de ficelas, qu'èra pas coma iuera e dins la montanha plus naut l'amont dau costat de Sant Agreve, pas bien de Sant Agreve, la Boteiras se'n servián mai per lo cuvert, alòrs, si èra frossaa daube la dalha
Regis : Fasiá pas
Noel : Poviá pas servir
Regis : Ten pas l'aiga

Noel : Ten pas l'aiga
Regis : Mi ai encara mos escossons, ai encara le ventador, e la forcha per virar l'airaa.
E per faire l'escossalha, escoiam de fes qu'i a tota una setmana dins la mesma ferma. Tota una setmana. Puei quand aviam finit, qu'èra la ribola. Alòrs la ribola, quò rigolava, quò dançava josca doas o tres oras dau matin.
Lois : E coma fasián l'aira ?
Regis : A ben l'aira, l'abosavam aube de bosa de vacha. Piochavam bien la tèrra, bien pròpra, puei arrosavam bien, ramassavam de bosas de vacha, puei daube un coive, un balai, o ciravam bien o laissavam prendre. Quò cassava jamai. E qu'èra pròpre. Coivavas quò coma un glacis. Quau diriá la bosa coma quò fai, quò fai coma de ciment.
Alòrs mi, quand ai començat d'escoire, qu'èro joine, quand es qu'escoiam, escoiam a seis, mi escoiau darrieir aube una femna. Ero banat aube una femna. Mès aviau pres lo còp, vai, te'n fases pas
Gerard : Eras pas tròp mau banat.
Regis : Ben nòn, bien.
E puei, quand aviam escot la meitat de l'airaa, bramavam « a la palha ! ». Las femnas o las filhas, venián virar l'airaa.
Puei quand aviam tornat començar, quand aviam finit de ramassar la palha, aviam finit d'escoire, alòrs tornavam començar l'airaa e puei aquí fasiam una pranieira, una pranieira de detz minutas, un quart d'ora, per laissar sorelhar
Noel : Una palhaa bien sorelhaa es a meitat escossaa
Regis : A òc, òc, quò èra bien miuelh
Las femnas meissonavan coma los òmes, prenián de petitas reissaas, pas grandas
Gerard : las femnas tenián lo volam ?
Regis : Oc, òc mès un petit volam pas si grand que quelos daus òmes. Meissonaván mai
E après, los meissonèirs, savo pas si vo aviás auvit dire, quelos qu'èran fòrts per meissonar au volam, montavan au Puei, anavan meissonar amont. Montavan naut los meissonèirs. Lais montava puei anavan meissonar amont.
Anavan a la jornaa. Anavan a la jornaa coma quelos que venián seiar, qu'èra la mesma.
Noel : Qu'èra lo contrari de las seiaiàs. Qu'èra los montanhiers que descendián e puei per las meissons, coma qu'èra miuelh en retard, queles de'n bas montavan.
Gerard : Parlavam de la rebola totuera. De la ribola.
Regis : De la ribola de las escossalhas
Noel : N'i a una autra veiaa davant la rebola, que se fasiá. E ben, davant la rebola, dau costat de Sant Safloria tot au moens, fasián çò qu'apelavan « La Mira ». Alòrs coma s'aidavan tots, la filha de la maison, qu'èra prompta a mariar, anava escondre una veiaa de farassa, de pautris, una espèça de popea, la fotèt darreir la darreira javèla, alòrs quand arrivavan a la darreira javèla, los viuelhs levavan l'escosson. Lo plus joine de l'equipa fasiá petar un bon còp d'escosson dessús e la mira sautava en l'èr
L'autre bramava « La Mira », alòrs quò avertissiá quelo que deviá escoire apres de preparar son aira e lo garçon, faliá qu'arrape la filha, alòrs de còps quò finissiá per un mariatge
Gerard : E dins la rebola, que minjavan ? Regis, que se minjava ès La Lovesc ?
Regis : Quand fasiam las escossalhas, nosautres, ès Rochapaura, per çò que mi fasiau las escossalhas, pendant un mes, mai de un mes de temps, escoiam per las

maisons, après una l'autra, fasiam ben un bon banquèt, le gròs saucisson, saves lo gròs Jesus
Gerard : A lo Jesus
Regis : Aquèu d'aquí èra reservat, de chambon, de chambon farcit, que fasián coire, de chamboneta
Noel : E puei generalament, n'i aviá lo civèt, tuavan un lapin
Regis : Fasián de civèt.
Noel : Qu'èra pas de civèt coma iuera, quò cois dins una cocòta-minuta detz minutas, lo civèt faliá…
Regis : Dins una marmita en fonta
Noel : Dins una marmita en fonta coiá doas tres oras de temps, aquí lo pòias minjar, que teniá lo ventre, e puei, alòrs, n'i aviá bien sovent, après, per lo dessèrt, n'i aviá un gastau de riz
Regis : Benlèu ben, òc, me rapelo pas de tot, mi.
E puei, n'i aviá a beure tant que voliam.

Educacion sexuala (Emission 27 dau 08/03/1983 mn43 sec15)

A la debuta dau segle XX^{en}, parlar de sèxe daube los joines èra pas possible. Charles se'n rapela.
Poiem remarcar que Charles utilisa la fòrma en –ei per la promeira persona dau preterit.

D'auvir sus http://bartavel.com/radiovivares.html

Quela d'aquí qu'es reala, quò me'n es arrivaa una dròla d'istòria. Remarca, quò qu'es una istòria reala, quand èro bergier ès Las Esclassas.
Savètz ben que quand arriva la fin de sason, las chiauras son en chalor. E mi dau moment coneissiau pas quò. Èro joine. Alòrs anavo en champ, aube quela chiaura : « bè, bè » . Mès quò qu'es que l'a quela bestia ? Puei veiau que bojava sa coa quí e minjava pas, beviá mai totjorn pas. Me diguei « Qu'es pas quò, mès quela chiaura, fau benlèu se'n anar, per çò que, qu'es benlèu malada, e si la laisso au prat, va benlèu crevar, puei la patrona que vai dire ? » Alòrs me'n anavo d'en champ, qu'èra mai tuest que d'abituda, bien sus. Quand arrivei a la maison la patrona me diguèt « Mès venes dejà de'n champ ? » « E òc, per çò que n'i a quela chiaura, savo pas çò que l'a, fai que bramar, bè, bè, branla la coa e savo pas si l'es malada, mi ne'n savo rien, mi l'i coneisso ren, mès la voliau pas quand mesme laissar crevar au prat ». Alòrs me diguèt : « Ben, estacha tas vachas » Alòrs vau querre las vachas a l'establa, las estachèro e puei quand aguei estachat las vachas, veguei la patrona venir aube una còrda. Saviau pas ben çò qu'anava faire. E estacha la chiaura. E me diguèt : « Tè, ane, prend quela chiaura, mena-la a la vòga ». Li diguei : « Menar a la vòga, menar a la vòga, mès qu'es pas diumenja, encuei! N'i a pas de vòga, onte l'es la vòga». Me diguèt « Que siàs bèsti, paure petit ! » Mi, ne'n coneissiau pas miuelh. Me diguèt : « A te la fau menar au boc ». Menar au boc ! Menar au boc ? Ne'n saviau pas miuelh d'aicí que d'aquí. Me diguèt : « T'ane veire Piarron, qu'es un viuelh garçon, n'a un boc » Alòrs me veiquià partit aube quela chiaura. Vau veire Piarron. E Piarron, quand me veguèt arrivar aube la chiaura : « A, me diguèt, alòrs petit, adusas una chiaura ? » « Òc » « Estacha-la quí, vau lachar lo ministre » Ministre ! Ministre ? Mi, l'i coneissiau ren, aviau ben auvit parlar de ministre, de ministre au governament, qu'es tot çò que coneissiau, l'i coneissiau ren ! Alòrs lachèt quelo boc. E l'autre comencèt de venir, a fretat sas mostachas quí puei li montèt a chavalh dessús. Alòrs li diguei : « Aresta, aresta, que va tuar ma chiaura » Me diguèt : « Laissa-la faire » E puei, pas miuelh, me diguèt ; « Quò n'i es, qu'es fenit, poies te'n anar » E li diguei « E ben la patrona vos paiarà ». Me diguèt : « Òc, òc, de quò, t'ocupa pas ». E me veiquià tornat partit aube ma chiaura. En arrivant, la patrona me ditz : « Alòrs quò a fait ? » « Qu'a bien fait, mès savo pas mi, en arrivant m'a parla de ministre, puei n'a laschat quelo boc, lo boc a montat sus quela chiaura quí, a sortit un craion, savo pas çò qu'a fait aube son craion, mi ne'n savo ren » E me diguèt : « E ben mon paure petit, ben, vei, saves, quela chiaura dins tres mes va faire un chiaurin » « A, diguei, bien, mès per lo reste, n'i a que las bestias ». Fau dire qu'aquel moment n' i aviá pas d'educacion sexuala, coma iuera. Li diguei « Mès, per lo monde, qu'es parelh ? » « A , me diguèt, non, mon petit, mi m'an trovat dins un chòl » « A, li diguei, ben, escota patrona, mi n'ai totjorn auvit dire que mi m'avián trovat dins una caroteira »

Olivièr de Serres e la sea. (Emission 20 dau 18/01/1983 mn5 sec53)

La sea tenguèt una granda plaça dins l'economiá d'Ardecha e de totas las Cevenas.
Noel nos conta coma Olivièr de Serres aduguèt los manhons au país e nos parla de la produccion de la sea

Quò se passa au moment de las guèrras de religion. En aquel moment n'i a d'òmes que pensavan de trovar en França lo meian de sortir de la misèria e d'aidar los autres. […]
Tot d'abòrd, Olivièr qu'èra pas un païsan, qu'èra lo garçon dau merchand de draps de Villanòva de Berg e son paire èra estat tuat a la guèrra pendant las guèrras de religion e Olivièr, son fraire Joan l'aviá emmenat per faire sos estudís savo pas d'onte. Tot çò que l'òm sap qu'es qu'aviá fait de letras, qu'aviá fait de dreit, qu'aviá fait un brison de medecina.
E puei un jorn, a l'escòla, coma fan los joines d'encuei, qu'es que quò data pas d'encuei que los joines fotan le camp de l'escòla, Olivièr partiguèt, tornèt venir a Villanòva de Berg.
Benlèu ben que los gentes uelhs de Margarita d'Arcons lo tornavan rapelar au país ! Doncàs Olivièr tornèt travalhar daube sa maire e quauques temps après, i a la granda ferma dau Pradèl que se trovèt a vendre, qu'es un domeni de 100 ectares e Olivièr qu'aviá totjorn pensat de travalhar la tèrra vendèt tot çò qu'aviá eretat de son paire per achaptar quelo domeni. L'achaptèt e puei, coma coneissiá ren a la tèrra, n'i aviá metat çò qu'apelam un meitaièr encuei, que s'apelava Ranc que l'i a apres a desgrossir lo travalh. Mès Olivièr, qu'èra un òme que veiatjava beucòp, que bien sovent descendiá a Nimes per la feira, a Bèucaire, un pauc pertot. E a Nimes aviá vegut un arbre, un arbre que se-disan la fuelha serviá a elevar los verms a soie.
Vos dire que qu'es elo qu'a adut lo verm a soie en França, vos diriau una gròssa messonja, per çò que dejà dins las Cevenas e en Lengadòc, n'i aviá un moment que los elevavan los verms a soie. Mès lo fasián en petita quantitat, plustuet per curiositat, coma nosautres plantem un citronier dins nòstre cuisina. E Olivièr veguèt quel arbre, lo trovèt gente, e en mesme temps li avián dit que la fuelha poviá servir per las autras bestias, la chiauras, las vachas, los caions. Alòrs Olivièr, pas de rèste, venguèt plantar au Pradèl. Mès quand aviá plantat sos arbres, la guèrra tornèt començar e pendant tres ans, Olivièr, qu'èra capitani dins las armaas dau Prince de Condé, fuguèt oblijat de faire la guèrra e Chambòt, lo mestre-valèt restèt tot solet daube la Margarita e los petits, n'i aviá dejà dos au Pradèl. E que quand tornèt au bot de tres ans, comencèt per etestar sos arbres. E la Margarita, li avián bien dit que las muras quò fasiá de confituras mès savo pas si ne'n aviá minjat d'aquelas muras d'amorier mès quò qu'es pas bien famos, mesme las polas ne'n minjan que quand an franc que ren.[...]
Donc Olivièr tòrna au país, a la fin de l'an 63, copa la testa de sos amoriers, puei un jorn au mes de març, fin març de 64, arriva de la feira de Nimes, arriva e sòrt de sa pelha, apelavan quò un porpont dins lo temps, una veiaa de papier bien pleiat, savètz, coma fasián los espiciers dins lo temps […] e dedins n'i aviá de petitas granas. Fai veire quò a la Margarita. E la Margarita ditz « Mas, quò qu'es que quela granas ? » E quau Olivièr n'i aviá adut de granas, deupuei qu'èra au Pradèl, n'i aviá adut de sainfoin, n'i aviá adut de lusèrna…, aviá plantat totas sòrtas de plantas, per çò que lo jardin dau Pradèl, savo pas si zò savètz, mès èra divisat en tres : n'i aviá lo jardin de las plantas medicinalas, lo jardin de las flors e n'i aviá

encara lo jardin daus legumes. E dins lo jardin de las flors i aviá plantat una planta, qu'èra pas famos, qu'èra de tomata, que se minjava pas a l'epòca. Quò fasiá gente. Aviá mai essaiat de trifòlas mès coma n'i aviá de grapaus dedins, que quò semblava de grapaus, las minjavan pas.
Doncas Olivièr n'aviá adut quelas petitas granas e la Margarita voliá ben saver çò quò qu'èra. Mès Olivièr poviá pas li zò dire, poviá pas li zò dire per plusiurs rasons : d'abòrd per çò que qu'èra la guèrra, per çò que lo país èra infestat de brigands e de bandits e si elo èra tuat a la guèrra emportava son secrèt, mès si la Margarita ò saviá, ela, poriá vendre la mècha puei quò dispareissiá de la familha, qu'èra fenit. E puei, coma qu'èra un tipe qu'èra plen de malicia, voliá faire una farça en sa femna. Alòrs la Margarita voliá ben saver çò quò qu'èra quelas granas, mès Olivièr tenguèt bon puei, tot d'un còp, prenguèt son èr de capitani, e en quau moment las femnas èran miuelh somisas que iuera e obeissián au det e a l'uelh, coma l'òm ditz. Alòrs li diguèt : « Fasètz preparar per vòstra serventa una borsa, a pauc près d'un pam de long e d'un dimi-pam de larja. ». […] La Margarita fai faire quela borsa, daube de cordons pron lòngs per lo pover atachar e puei li diguèt que quelas granas voliá pas que dengun las tocha, […] « E onte las vau metar ? », « A, fau la metar en un endreit que lengun las tochara pas, anètz l'attachar a vòstra peitrina, juste entremei vòstres tetons ». Pensètz veire la Margarita si…, bon ben, mès ò faguèt. E puei ne'n parlèt pas pendant tres o quatre jorns e puei lo cinquièma jorn, bien au chaud dins la cuisina, Olivièr li ditz : « Femna bailatz-me quelas granas ». E la Margarita se demandava bien per que faire, per çò que i aviá ren dins son jardin, sos buòus avián pas laborat. Onte va samenar quelas granas ? Enfin, li baila son sac. E l'autre lo bada sus una veiaa de petita caissa e devinètz çò que li trovèt dedins : plen de verms, n'i aviá que sortián de pertot. Alòrs imaginètz-vos,[…] totas quelas bestias sus lo sac qu'èra badat, e la Margarita se faschèt, puei se faschèt coma faut. E l'autre berlòt que riá, que riá coma un bossut. Parais que los petits verms, lis donèt de brotons d'amoriers, bien tendre, e que las bestias se metan a minjar e puei tres o quatre jorns après s'èran virats en chanilhas, alòrs quí quò fasiá plus, per çò que las chanilhas, la Margarita las crenhá : d'abòrd poviá pas ramassar los chòls au jardin, quand veiá una chanilha sus un chòl, li fotiá un còp de pè per la faire tombar. Enfin, quelas bestias, lo quatrieme o cinquieme jorn, se'nderman. La Margarita, contenta ditz : « A ben queste còp l'an crevat, ne'n serai debarassaa ». E ben non ! Figurètz-vos, que chamjèran de pèl coma las serpents. A ben, mancava plus que còp ! Aquí la Margarita s'esfacèt completament e diguèt a Olivièr : « Fotètz le camp dins vòstre cabinèt daube vòstras bestias, mi, las vòlo plus ». E Olivièr li obeièt. Emportèt sas bestias dins son cabinèt puei se'n ocupava jorn e nueit. Mès si aviá fait una farça a sa femna se'n èra mai fait una a elo, per çò que quelas bestias grossissián e quelas bestias minjavan e faupuguèt que la Margarita baila una petita bòna per ramassar de fuelha per li aidar per çò que las bestias minjavan bien e faliá mai fomorjar, coma totas las bestias. E Olivièr las quitava pas e tot çò que se passava per elevar sos vers a soie, tot çò que aviá essaiat, le marcava sus un libre, sus un caièr. Enfin basta. Jorn e nueit Olivièr gaitava sas bestias que grossissián totjorn. E puei qu'èra pas quò, mès la petita bòna, qu'èra pas bien sus de ela, per çò que d'aquel temps, fau rapelar que las femnas, ben i a certan moment, que …alòrs coma quò riscava de faire virar los verms en vacha, Olivièr èra bien embestiat, sustot que elo poièt pas li demandar, poièt pas li far demandar per la Margarita, […] e la Margarita quò li plasiá pas du tot e puei coma èra pas bien sus de ela, li fasiá beure a quela petita un veire de vin,

un veire de vin lo matin ! Que le donèt pas a tot lo monde, mesme pas au valèt, n'i aviá pas tant. Alòrs la Margarita, pensètz veire si se fasiá d'una idèia.
E puei a mesura que las bestias grossissián, la table n'èra tròp petita. Ne'n faliá faire una autra per metar dessus puei encara una autra e puei de miuelh en miuelh que las bestias se fasián gròssas, minjavan de fuelhas, si bien que la petita puei passava totas sas matinaas sarraa daube lo patron dins la chambra. E la Margarita que cojava dejà pas daube elo deupuei quauques jorns començava ben de se far una idèia. Enfin basta !
Quò passèt, quò durèt un mes coma aquò. De miuelh en miuelh que la paura petita chareiava de fuelha, chareiava de fuelha d'amorier, e encara : tròp trempa que l'avián ramassaa a l'aiganha, un autre còp tròp chauda, l'avián ramassaa au solelh, un autre còp l'avián pas hachaa coma fau. Olivièr deveniá penible. Enfin qu'es bien simple, dins la maison se creián que l'èra vengut fol.
E puei un jorn, la petita lai vai dins lo cabinèt. Olivièr l'apeitava pas a la pòrta daube son veire de vin sucrat. Entrebalha la pòrta. Olivièr èra talament guechit que s'èra endermit sus son escritora.
E quelos vesons èran tots pingats dreits e se balançavan la testa. La petita, tota viraa, se sauta a la cuisina per dire a sa patrona « Dama, Dama, questo còp quelas bestias, que vai tot crevar, volon pas minjar mas fuelhas e puei son pingaas sus la coa e branlan la testa coma los òmes quand an tròp begut e pasmens l'ai ren fait, l'ai fait tot çò que m'a dit lo patron, […] ai tròp paur d'aver fait crevar sas bestias » « E ben ne'n serem bien debarassats » Aguèt pas dit quò, Olivièr que s'es revelhat, sauta dins son cabinèt, tot uros, traversa la cuisina a las corsas, […] prend un golhèt que pendolava aquí, lo golhèt que copava los chòls dins le temps, e puei fot le camp dins la blacha en-dessus de la maison. Aqueste còp la Chambòt, que qu'èra la femna dau mèstre-valèt, la mèstra de las servantas ditz « Aqueste còp nostre paure mèstre a virat la testa, porvut que s'ane pas destruire dins los bosc » Alòrs la Margarita de bramar : « Quò qu'es qu'as dit Chambòt ? Anètz, a la preiera » E totas quelas quatre femnas a genolhs a la preiera e la Chambòt que començа de dire au Bon Diu de preservar son mèstre, que qu'èra pas possible qu'un brave òme aie virat la testa sustot per elevar de chanilhas. E puei se metan totas quatre a plorar. E pendant que ploravan, vaquí Olivièr que s'adús aube un gròs fais de petitas bròtas de bruièras qu'aviá copat dins la blacha. E puei se'n vai dins son cabinèt encara tot content. E la Chambòt, que ela que poviá pas tenir sa lenga, començа de dire : « E ben, l'a acassat quelas bròtas, quò qu'es que ne'n vai faire ? » E d'aquel temps vos fau vos rapelar que l'òm purifiava tots los endreits onte la bestias avián crevat, onte n'aviá agut de mòrts daube lo fèc.[…] E Olivièr coneissiá talament de plantas que benlèu que la bruiera qu'aviá un povèr per desinfectar la maison. E puei que fota pas lo fèc a la maison ! Alòrs quí la Margarita s'adocissèt tantspèt, diguèt a la petita : « Ti que siàs bien daube elo, va veire çò que fai ». La petita lai va ailai puei bada la pòrta. Olivièr tot content picava sas bròtas de bruièra sus sas tablas e la petita tòrna a la maison, la Margarita diguèt « Quò qu'es que fai ? » « O, escota, es en trin de plantar de floras sus las tablas, que sembla la tabla de comunion quand lo pastur la descora per Pascas. »
Bon alòrs, a partir d'aquel moment Olivièr qu'aviá finit de plantar sas bròtas de bruieras sus sas tablas, sarra la pòrta a clau e puei se tòrna occupar dau demai coma si ren es estat. E puei lo ser tòrna venir cojar daube la Margarita que sap pas bien coma lo prendre dins sa coja, mès rassurètz-vos, Olivièr èra talament guechit que dermiguèt coma una socha. Enfin basta.

Passa encara una vutaina, seis, sèt jorns. Olivièr anava veire sos vesons de temps en temps e s'ocupava dau demai e ne'n parlava plus. E puei un jorn diguèt a sa femna : « Femna, venètz veire per çò qu'ai besunh de vos » e las amena, la Margarita promeira, puei la Chambòt e la petita bòna. E la Chambòt que poviá totjorn pas tenir sa lenga li fai coma quò :
« Si qu'èra per nos far venir veire de chanilhas, qu'èra pas oblijat de nos adure aquí. I a qu'a montar dins la pinha, n'i a de pertot »
Aquí Olivièr devenguèt grave puei diguèt : « Chambòt, quò qu'es pas de chanilhas, qu'es la *soie*, qu'es la *soie* qu'abilha nòstra Reina, la granda dama dau reiaume » « De *soie* ? Benlèu ben » « Fenit de rire, vas faire chaufar d'aiga a la cuisina, e vosautras aidatz-me a ramassar». Alòrs ramassèran los cocons e puei Olivièr ne'n trai quauques uns, los plus gentes, coma los bons paisans, per los gardar per grana e puei los autres los metèran trempar dins l'aiga chauda per estofar los parpalhons e puei enlevèran la borra e puei pichavan daube una petita fraissa de balai josca que trovavan lo promièir fiu. E puei quand trovèran lo fiu, las femnas se metèran a lo tirar. Pensètz veire, un fiu qu'èra solide, qu'èra long, qu'èra long. Pensètz veire : n'i a quasi una *lieue* de *soie*.
Alòrs a partir d'aquel moment, Olivièr a ganhat son pari, mès si aviá cregut de faire una farça a la Margarita, elo pendant un mès aviá patit. Per çò que una onça de grana que baila a pauc près seissanta milla verms e fau comptar a pauc près dotze cent quelos de fuelhas per los nurir. Èra arrivat a çò que voliá : aviá trovat la *soie* sans perdre son secret e a partir d'aquel moment, la Chambòt, […], e ben qu'es ela que cova los manhons. E deupuei quel temps n'i a de femnas, de femnas mesme aicí au país […] que se loiavan per covar las granas daus manhons.
A partir d'aquel moment, bien sus, Olivièr a ganhat son pari puisque a provat que se pòt elevar de *soie* dins lo país , mès en mesme temps, quò se saupuguèt, e a partir d'aquel moment, Olivièr faguèt una pepiniera d'amorier, d'abòrd, e d'una, agrandiguèt son elevatge. E tot lo monde voliá d'amoriers e puei en mesme temps, coma èra un tipe qu'èra savant, qu'escriviá, aviá escrit dins lo *Théâtre et ménage des champs* una partiá qu'èra reservaa au verm a *soie*, e quela partiá reservaa au verm a *soie*, l'aviá envoiaa a Sully qu'èra en aquel moment ministre de Enric IV. E Sully lo faguèt venir a Paris […] Alòrs Enric IV fuguèt interessat per l'elevatge de la *soie* e decretèt que tot lo monde, dins tot lo Reiaume devián plantar d'amoriers. E qu'es çò que faguèran. E Olivièr plantèt elo mesme d'amoriers que l'i son encara, parais. […]
Fau dire qu'en France, quatre ans avant la Revolucion, en 1785, en Ardecha, […] n'i aviá quatre vint ditz molins a *soie* e que filavan 1920 quintaus de *soie*. Lo quintau a l'epòca fasiá 50 quilòs.[…] A partir d'aquò, quò vai se developar : totas las riveiras de l'Ardecha, de la Droma, de l'Isera, pertot onte poviá possar d'amoriers, possavan en mesme temps de molinatges.
De molinatges e de tissatges, en mesme temps, qu'adusiá la viá dins los vilatges, en de petits vilatges de ren dau tot, n'i aviá de fabricas. S'èran montats de molinatges de miuelh en miuelh grands e n'i aviá mesme qu'ocupavan talament de filhas que las trovavan pas totas sus lo vilatge alòrs lo molinatge, l'usina, èra equipaa d'un *dortoir* e d'una cuisina. De molinatges, n'i aviá de pertot, tot lo long daus rius. Tot lo long dau Dotz, si vòles, qu'es pas dificile, n'i aviá, a partir de Lamastra, Desanhas, […] de La Bastiá, de Clavàs, tot aquò qu'èra de petits molinatges […] alòrs n'i aviá un *dortoir* e las filhas venián de la campanha, daube de petits panièirs, aportavan de pòrres, de trifòlas, un morcèl de lard e puei fasián la cuisina en comun e vivián pendant la setmana dins l'usina. Travalhavan a pauc

près detz oras per jorn e vivián dins l'usina e bien souvent n'i aviá de *sœurs*, e quand rintravan dins l'usina faliá dire lo chapelèt e faire lo sinhe de cròtz davant de començar la jornaa […]
Quò vai durar josca 1928, 30 a pauc près.[…] De pertot, de pertot n'i aviá de fabricas, […]
Savo pas si vas a la pecha, mès lo long de la riveira, si veiès de grands bastiments a meitat esbolhats, pas lo petit bastiment dau molin, un grand bastiment alonjat, poiès dire que qu'es una fabrica. E que quò, qu'es tot mòrt, iuera. […]. Çò qu'as tuat la soie, qu'es en 1928 quand an trovat la raiona. […]
Los manhons, me siau laissat dire, savo pas si qu'es verai, per çò que risco pas de verifiar iuera, mès parais qu'una onça de grana, quò fasiá a pauc près seissanta quilòs de cocons, e que raportava autant que doas vachas.[…]
N'i aviá que ne'n fasián una onça, mès n'i a de grandas maisons que ne'n fasián josca un quilò de granas. […]
N'i a de femnas que se loiavan per covar las granas, alòrs li adusián de sachons de granas e puei ela se fotiá a la coja e restava a la maison.[…] Prenián principalament una vielha e quand n'i aviá gis de vielha per faire, prenián le pepe. Le pepe dins le temps èra dins un fautuelh au coenh dau fèc e qu'èra elo que covava […] E ès Sant-Farcian, d'après Forot, n'i aviá una mèssa qu'èra dita specialament per las covarèlas, las apelavan de covarèlas. Sortián los sachons e puei lo curat los benissiá […]
Qu'es verai que quò teniá una granda plaça e que n'i a des endreits, que transformavan las granja per elevar de manhons, fasián de feneirs, rentravan pas lo fen, lo fen lo metavan sos lo calabèrt o du moens fasián de feneirs. Dins las grandas maisons, que fasián detz quelòs de granas o que n'avián solament una desena d'onças, alòrs sufisián pas lo monde dau coenh, alòrs i a las filhas de la montanha que descendián, alòrs las femnas que s'ocupavan daus manhons, las manhanarèlas, e puei alòrs n'i aviá los ramassaires, d'òmes que fasián que ramassar la fuelha. […] fau comptar a pauc près per una onça de granas, fau comptar dos miles quilòs, quarante quintaus (de fuelhas), quarante chereirs de cinquanta quilòs. E atencion, la fuelha, la faliá pas ramassar a l'aiganha, la faliá pas ramassar au solelh, la faliá bien versar, per faire de provisions, la tenir au frais, mès pas que s'eschaufa […] faliá faire atencion que si fasiá covar tròp tuest, faliá chaufar, per chaufar, faliá pas que quò fume, e si jamai n'i a un auratge, e ben lo tonaire riscava de los faire virar en vacha. Si la chaminèia veniá a pas tirar, a fumar, quò los estofava. N'i a tot aquò, puei n'i a la maladiá. Faudrà apeitar Pasteur per trovar lo remèdi per la maladiá dau verm a *soie* […]

L’usina.

A la debuta dau segle XX^{en} e sustot après la guèrra de quatòrze, los vilatges dau Vivarés-Naut se voidan e los joines van travalhar sià ès Anonai (dins las tanariàs), sià ès Sant-Estève (a la mina) o enquesiam mai.

Noel nos parla de las tanariàs d’ès Anonai

Las tanariàs (Emission 4 dau 28/09/1982 mn8 sec43)

Gerard : Doncas, Noel, sias vengut travalhar ès Anonai e sias rintrat a la tanariá
Noel : Òc-es, quand ai quitat la tèrra, bien sus, siau d’abòrd rintrat a l’usina puei l’usina que siau rintrat la promeira a sarrat e me siau retrovat de rintrar dins la tanariá […] e ai vòugut saver l’istòria de la tanariá, coma la tanariá restèt alai en vila e çò que representava per la vila a quelo moment onte i avia 4 o 5 o 6 tanariàs en vila […]. Ai començat de travalhar a la seita.
Gerard : La seita ?
Noel : Qu’es una machina que refend la pèl dins l’espessor, qu’es a dire que d’una pèl ne’n fas doas. Alòrs lo dessús qu’era çò qu’apelavan la flor, la pèl, per ne’n far de cuer per lo dessús de las chaussuras, e puei lo dessos, quò fasiá de cuer per far de doblura, per far de gants de proteccion, per far de basanas.
Gerard : La basana qu’era lo grand davanteir ?
Noel : La basana qu’avián los maneschaus dins le temps, los cordonièrs, totos quelis que se servián d’una basana de cuer.
Alòrs la pèl qu’era comptat coma travalh e la crosta, çò qu’apelavan lo dessos, que t’era pas comptat dins lo travalh. Quò serviá per paiar la bòna dau patron. Qu’es a dire que i a tant de pèus a faire dins ton jorn e si fasiàs las crostas, las fasiàs, lo suplement, per lo patron.[…] Que t’era pas comptat sus ta jornaa. Qu’era per paiar la bòna.
Gerard : A ben, qu’era pas mau quò !
[…]
Noel : Ai auvit parlar, n’i a pas ben de temps que n’i a de monde d’aicí en vila que s’ocupan d’archeologia qu’avián trovat de rèstas de tanariàs daus Romans […] Tanavan, d’aquelo moment daube de graissas e daube d’urina.
Gerard : D’urina ? Mès d’urina de persònas, de bestias ?
Noel : *N’importe*, ne’n faliá tanspèt per desgraissar […] e puei après tanavan daube de plantas […]. Mès si se trove iuera de restas de tanariàs dins las ruinas, me ne’n savo pas bien que quò sièse veraiament roman. Perque totas las grandas maisons davant la revolucion fasián tot. Produsián lo chanvre per los abits e produsián mai lo cuer que n’avian besunh, per los chavaus. E fau apeitar 1830 per que n’i aie la promeira tanariá veraiament organisaa per lo paire Meyzonnier en vila e 1832 per la tanariá Combe.[…]

Lo monde de Nauta-Leira van mai dins las minas de Sant-Estève e lo temonhatge de Claudius nos parla de la viá daus charbonièrs dins las minas.
Aqueste dialòg paraissiguèt dins *Lo Grinhon*, la revista de l'associacion « Parlarem en Vivarés »

A la mina (Emission 19 dau 11/01/1983 mn5 sec40)

Sio naissut a Flordon sus la comuna dau Mas de Tença, ès Le Mas.[…] Le petit vilatge s'apela Flordon, […] qu'es sus la rota entre Sant-Bonet e Tença.
- Vòstra familha èra de la Nauta-Lèira ? Vòstre paire, m'aviátz dit ?
- Era sortit dès Montregard.[…]
- E siètz anat a l'escòla ès Le Mas ?
- Es Le Mas e ès Los Hostes. Los Hostes qu'es un petit vilatge que fai partiá de la comuna dau Mas,[…] i aviá una escòla. I aviá una usina en bas... E pus après doncas, coma èram pas riches, mon paire a davalat aquí dins la Loira, au Chambon Feugerolle.
- E si nos parlàvatz un pauc de l'escòla ? Coma aquò se passava ?[…]
- A l'escòla parlàvam francès, a la maison parlàvam mas patois. […] Lais anàvam pas de temps. A la prima, doncas au mes de Mai per aquí, los parents nos loiàvam per anar sonhar las vachas josca après la Totsants. Doncas aviam pas tròp d'escòla. Çò qu'apreniam dins l'ivern, quand tornàvam ne'n saviam pas mai per çò que qu'èra eissublat. Ma familha èra pas richa.
- Après siètz partits e avètz arrestat la ferma, perqué ?
- Per çò que aviam mas doas vachas a la maison e per faire viure tant de petits... èram quand mèsme quatre !
[…]Mon paire fasiá ben un pauc lo petit marchand de motons, mas aquò ganhava pas gròssa veiaa. Alòrs après, aviam un oncle que demorava dins la Loira, au Chambon Feugerolle, diguèt a mon paire : "Té, se vòles ièu laisso ma ferma, se vòles ma plaça te la bailo e tos petits, diras que son bons, (ieu avió tretze ans, tretze ans e un mes) los plaçaràs a la mina. Doncas, quand es que davalèram, nos menèran tot de suita a la mina e nos embauchèt qué. A tretze ans, doncas.
[…]
Ai travalhat a la mina de Baraudeira, *La Béraudière*, ça faisait partie du groupe *Ricamarie*.
- E vos sovenètz de vòstra promèira paia ?
- O la promèira paia... Ai tochat la dimèia jornaa de Senta-Barba, la Senta-Barba lo 4 decembre, *on nous donnait une demi-journée et cette demi-journée on a touché, je crois, 5 francs. Mon frère 5 francs.... alors ma pauvre mère, on n'était pas riches, elle a pris la demi-journée de Sainte-Barbe du père et des deux enfants, elle a été acheter un bon bouelli, on a mangé ce bouelli mon vieux ! que y avait longtemps qu'on n'en avait point mangé !*
- E aquò fasiá la paia dau paire e daus dos garçons.
- Oui, parce que... le joine èra encara tròp joine, aviá pas tretze ans, aviá mas vonze ans. Chaliá aver 13 ans per rintrar dins la mina. En 1924 chaliá aver 13 ans per rintrar dins la mina.
- E la viá ? Que fasiatz aquí dedins ?
- Defòra, me bailèran un chavalh per començar e saviau pas bien coma lo... n'aviau paur un pauc. E pus aquò venguèt, e me'n bailèran dos, una cobla, un davant

l'autre. E pus après demorèro aquí dos ans, defòra, e pus demandèro a davalar dedins.
- E me disiatz que per començar qu'èra dur. Eratz pas tròp bien abilhats.
- O ! Qu'èra dur, òc ! Nosautres aviam una paire de talòs, aquelos talòs qu'èra de galòchas, de galòchas montentats. Apelavam aquò de talòs, qu'èra de semelas de bosc aube de cuer, bien sur qu'èram pas riches.
- E qu'èra la mina que vos los bailava ?
- O nòn, nòn, nòn... ò la mina nos bailava ren dau tot ! Los talòs qu'èra la maire e lo paire. […] Qu'èra dur, mas pus après aquò se fai tot sol...
- N'avètz plorat, m'avètz dit.
- O ! Ai tant plorat, ò òc ! tant plorat !
- E lo monde se fotián un pauc de vos mai ?
- Quand es que davalavam de la *Haute-Loire* nos apelavam los "canhats", los "blancs", los "carlòts"... e nosautres aquò nos fasiá pas bien plasir bien sur, per çò que nosautres disiam « sièm pas desgordits coma los autres ». Mas èram pas plus bèstias que elos ! E pus après bien sur, povian ben dire çò que volián, nos sièm desfenduts. […]
Après, quand es que davalèro dedins, anèro dins los plans, menavo de *treuils* e doncas anèro travalhar daube d'ovriers. *Après, quand on travaille avec de bons ouvriers, on devient ouvrier*.[…]
Nosautres en 1928 èram dins lo bassin de la Loira, tota la Loira, 28000 mineurs. *Maintenant il en reste 200 peut-être...c'est fini.*
Je suis descendu, j'avais 15, 16 ans, 15 ans et demi par là, je me rappelle pas bien.
- Coma aquò se passava, per davalar, vos disián qu'es lo moment, siètz pron viuelh per davalar dins la mina ?
- Ben, qu'èra nosautres que ganhavam mai ! […]
Dins lo travalh èram dos associats, aviás tant de benas a faire, per exemple 20 e quauqunas a faire e tochavas una prima a chasque bena que fasiás en plus.
Per començar, començavas daube un ovrier plus ancian.[…] Tot lo travalh se fasiá a la man, avián de martèls-*piqueurs* mas pas de podra, tiravan pas la podra per çò que qu'èra dangeirós, i aviá de grison, auriá pogut explosar, qué. Tot se fasiá au martèl-*piqueur* o au pic. Cò qu'èra pas dur o fasiás au pic, çò qu'èra tròp dur o fasiás au martèl-*piqueur*.
N'i aviá un que picava dins lo fons e l'autre charjava la bena. Lo mèstre-ovrier arrachava lo charbon e lo manòvra, coma ièu quand ai debutat, charjava lo charbon.
- E tot aquò a la pala ?
- A la pala ! E me'n rapelo totjorn apelavam aquò "lo jornal", una granda pala ! Chaliá a pauc près trenta doas ò trenta tres palas per remplir una bena. Las contavam. Chaliá bien remplir per çò que la bena fasiá 500 quilòs. Me rapelo qu'un còp... plusiuers còps, doblavam nòstra jornaa !
Mas un còp, aube un nomat Sanhal, l'apelavam mas "le Palhon", qu'èra un còstaud! aviam charjat tots dos 56 benas de 500 quilòs !
- Aviatz doncas, dins la jornaa, charjat 28 tonas de charbon a la pala !
- Tot sol !
- E aquò paiava bien au mens ? Aviatz de primas ?
- Aquò paiava, òc ! Aquò fasiá mai de sòus e quand es que anavas a la paia, avisavas vite la ficha, i aviá una genta paia, aquò fasiá bien. […]

A n'aquela epòca aviau 20 ans, èro a Morambert, a *Puit Pijot*. *D'habitude quand on faisait un puit il portait le nom du directeur des mines. A ce moment c'était Monsieur Pijot, il portait son nom.*[…]
E fasiatz *équipe* ? Coma se passava ?
E ben fasiam le pòste dau matin, le pòste d’après-miegjorn e le pòste de nueit. Qu’èra los tres-vut

Las istòrias

Istòrias que se contavan a la velhaa, contes per los enfants, sovenirs d'eveniments, d'òmes o de femnas qu'an marcat lo país … poiem parlar d'una cultura orala e populara, que se passèt dins las familhas, dins los vilatges daus viuelhs aus joines.

Ne'n veiquià quauques exemples.

Las bunhas (Emission 16 dau 21/12/1982 mn25)

Una petite istòria que se pòt contar aus enfants. Soventas fès los varlets o las bònas son tantspèt simplatons dins quelas istòrias.

> Qu'èra una paura femna, una vielha que voliá faire de bunhas, mès se trovèt malada quele jorn e pasmens volèt faire sas bunhas. Alòrs diguèt a sa petita bòna. « Escotas, las farès a ma plaça e te dirai de la coja çò que fau faire. »
> Commença per prendre un grand plat, met de farina, puei fau metar seis ueus entèirs e puei après li met lo burre, lo lait, tot çò que fau per faire de bunhas. E puei zò pasta bien e laissaràs pausar la pasta un brison, dins un endreit que sièse *tiède* un pauc, pas tròp freid. E puei quand aura ben gonflat, aplataràs quò daube un litre per faire la bunhas bien *minces*. Alòrs bon, quò passa lo temps. La pasta èra prompta. La petita bota quò sus la tabla e puei n'i aviá gis de rotlèu a patisseriá, qu'èra pas de monde coma iuera, te fasián quò daube un litre. E quò fasiá « craa, craa », dessos lo rotlèu. La vielha comença a bramar : « Mès quò qu'es que fas ? »
> « A, m'avètz dit de metar los ueus entèirs, n'ai pas enlevat las coquilhas. »

Mariatge en paradís (Emission 56 dau 20/12/1983 mn47 sec30)

Veiquià una istòria, contaa per Gaston. Fau remarcar los jècs de mots.
D'auvir sus http://bartavel.com/radiovivares.html

Alòrs veiquià :
De vespre lo Bon Dieu 'chabava de sopar, beviá son cafè onte aviá fotut una bona gota de viuelh genhe quand quauqu'un pichèt a la pòrta
- Bon Dieu, qu'es lo solelh que vos demanda, diguèt Sent Pieire
- Fa lo intrar, lo bogre prendrà ben una tassa.
- Paire Eternèl, faguèt lo solelh, vos veniau (vos) demandar vòstre consentament per çò que me vòudriau mariar.
- Mas n'i pensès pas, siàs tròp viuelh per te mariar deupuei lo temps que vira l'amont, siàs pas bien coma siàs ?
- A que volètz, fau faire una fin, e siò tiotjorn solèt, e bien sus, mesme si me mario sarai totjorn solelh.
E lo Bon Dieu se metèt a rire
- Farçur, ti fas totjorn de calembors, mas si te vòles mariar, te poirai pas empachar, mas qu'es pas comode per te trovar una femna
- O Paire eternèl, n'avètz pas besoenh de cherchar, ai a pauc près trovat. Alòrs veiquià : vòudriau esposar la luna.
- Mas sias fòu, chaud coma sias, freida coma òl es, a que pòt pas marchar, qu'es un mauvès menatge, te diso que te'n repentirès.
- A que volètz iuera z'ai metat dins mon ideia, e puei siò volonte Paire Eternèl.

Bon, finalament se marièran, que fuguèt una gròssa nòça, las estialas te fotèran una farandòla sus lo chamin de Sant Jacques, mesme que n'i a una que prenguèt un plumèt (=bandada), òc-es l'a garda son plumèt: qu'es la còmeta

E puei chascun tornèt a sos afaires e l'òm ne'n parlèt plus.
E veiquià que dareirament Sent Peire tòrna pichar a la pòrta

- Bon Dieu, qu'es lo solelh que vos demanda »

- D'aquelo bogre, totjorn me deranja. ….Que vòl encara ? Fai lo venir
Alòrs lo solelh rintrèt, tot vergonhos, se gratava l'aurelha, virava sa boneta entre sos dets, saviá pas quna contenança prendre.

- A Paire Eternèl, quò m'es bien a cuer. Siò forçat de vos dire una veiaa. Vòlo divorçar
- A, mon garçon, se divòrça pas coma quò en Paradís, qu'es bon sus la tèrra, mas aicí parles pas d'aquò
- E ben, mon Dieu, si pòio pas divorçar, vòudriau faire separacion
- *Bon, dans ce cas, c'est différent*, mas per far separacion fau una rason e una bona rason. Bon, quò qu'es que li reprochas a la luna ? L'es benlèu avara, pas pròpra ? Te nurrís mau ?
- Ò non per quò n'i a ren a dire. Avem un bon ordinaire. Vivem coma devem.
- L'es tròp despensièra benlèu, l'a pas d'òrdre ?

- O si, per quò me planho pas, tot es bien redreiçat a la maison
- Benlèu que t'amassa misèria quand as begut un còp de tròp, coma fas de temps en temps, zò savo, t'ai vegut
- A non, ditz ren, mas ela, ò bèu de fès, savètz ben quand fa la raula dins la matinaa.
- Alòrs si fasètz bon menatge, perque vos separariètz ?
- Escotatz, Paire Eternèl, ai vergonha de vos zò contar. E vos ò vau bien explicar e me dirètz si qu'es possible de temporir aube una femna coma quò : quand me lèvo, ela se coja, quand me cojo, ela se leva, chamja de quartièr totas las setmanas. N'i a pas meian de nos rescontrar e daube quò, Paire Eternèl, savo pas coma se debrolha, mas es plèna tots los mes.

Aquesta istòria fuguèt contaa dins lo liure *Contes vivarois en dialecte*, edicion dau *Pigeonnier*, per « Dzonou » es a dire August de Missolz. Se trova en anèxe.

Veiem quauquas diferéncias daube quelo d'aquí :
« Zonou » començа l'istòria per « ménâs » (mainaa), coma d'avertis dins sos contes, sas cronicas.
De mòts mancan dins l'istòria contaa per Gaston e quauques uns semblan eissublats :
« tant ètzâ » (tant echaas es coneissut iuera)
« uno trétso de més » per dire quauques mes (sembla eissublat)
« virouillâ un troc de sucre ». Tròç es bien coneissut mas perque la « c » a la fin, que s'auvís pas ?
« ossorma » per assarmat (s'auvís plus). Fau remarcar qu'un sordat de Montsegur que deviá benlèu beure tanspèt tròp es coneissut mas que per son susnom « Jean Asermat ».(1)
« riffotas » per rifatas (goapas)
« plaigne » (planhèr)
« li ot plus plan » (qu'es pas mai possible)

Preséncia de pronom subject : « ti », « yéllo », « ê », « el »

De biais de parlar an chamjat : iquò per aquò s'auvis plus, nimai leis per las.

(1) : Robert Lafont, Jean Duvernoy, Michel Roquebert, Paul Labal, Philippe Martel : *Les cathares en Occitanie* , Fayard, 1996, p.319

Lo capucin (Emission 6 dau 12/10/1982 mn50)

L'umor escatologic es pas absent dins quelas istòrias.
D'auvir sus http://bartavel.com/radiovivares.html

Dins lo temps, que savètz, n'i aviá gis de veitura, qu'èra pas coma iuera.
N'i aviá un bon paire capucin que ramassava los sòus dins la *paroisse* per l'evesque
Puei aviá traficat d'ès La Lauvesc, d'ès Satiliu, d'ès Praèus, d'ès Quintenas, d'ès Sant Roman, puei s'en tornava per lo Mahun, ès saves que l'amont ès Sant Sanflorio li bevan de bons canons.
E savo pas çò que li avián fait mas quelo paure òme se'n va en chantant per los bòsc.
Quand arriva l'amont au còl daus Grands los *voleurs* i tomban dessus
E te l'emponhan, mas coma qu'èra un òme que discutava bien, que prechava bien, lhòrs conta quauquas petitas bestisas quò lo fasiá bien rire e l'enmenan ès elis
Quand son arrivats savo pas d'onte dau costat de las Chalaviás, un país un brison sauvatge, que l'i veián ren, lo fan rintrar dins una caverna, e quò n'i sentiá bon aquí dedins, diso qu'aquò,
I a una dinda qu'èra en trin de rostir sus una bròcha e quò sentiá bon. Enfin basta, elo començava de dire, vau faire totjorn un bon sopar si me gardan, per los sòus de l'evesque tant pis mas que me laissen en viá.
Mas qu'èra pas quò.
Tot d'un còp mettan la dinda sus la table e lo chèf daus bandits li ditz « Iuera qu'es finit de rire, çò que faretz a quela bèstia, nosautris vos zò farem ».
E quela dinda l'èra sus lo ventre e un curat pòt pas donar la benediccion a quauqu'un qu'es cojat sus lo ventre, quò se fai pas, alòrs la vira d'ès l'abochon e quí dau costa de la coa, te veguèt sortir una sauça, una genta sauça jauna. Començа de faire lo sinha de cròtz, lèva la testa en l'èr e ditz : « *Merci Seigneur »* e te rintra son dèt quí dessos la coa, lo tòrna sortir daube questa genta sauça jauna puei lo lica. Rapelètz-vos bien çò qu'aviá dit lo chèf daus *voleurs* :« çò que farètz a quela bèstia, vos zò farem ».
E ben n'i a pas un que zò vòuguèt faire, sortiguèran tots per degueular e elo se sauvèt daube son chavalh e son aur.

Les suppositoires (Emission56B dau 20/12/1983 mn59 sec15)

Enfin, veiquià, quò se passava josca l'amont, savo pas bien onte, qu'a pas d'importància.
Qu'èra lo Guston, e fau bien dire que lo Guston, qu'anava pas bien. Aviá près la ventriaa, lais 'nava totas las oras.
Sa femna li diguèt : « Te fau pas restar coma quò, te fau nar a la vila veire lo farmacian e benlèu te bailara quaucòm ». E veiquià, lo sande, plovinava, nòstre Guste prend lo car, vai a la vila, va veire lo farmacian, li expliquèt çò que n'èra
e lo farmacian li bailèt de medicaments, qu'apelan quò « *les suppositoires* » e li recomandèt bien de prendre quò aube lo rectum.
Jules rintrèt ès el e diguèt a sa femna « Savo pas. M'a parlat dau rectum, savo pas quò qu'es que la veiaa »
« A mi lo savo pas mai, a mès te fau 'nar veire la vesina, aquí, la Melie »
Faut dire que la Melie èra bien entenduá sus quelas veiaas.
E la Melie, ela-mesma aviá jamai auvit parlar de quò. Li diguèt « Te savès pas,
Te fau mandar lo gòsse au chastèl. Qu'es de monde qu'an tot çò que ne fau, quò seriá ben rara que n'i aie gis. »
E mandavan lo gòsse
Savètz, lo gòsse saviá pas totjorn bien s'explicar, savo pas çò que comprenguèt la comtessa. Totjorn que faguèt lo respondre que aviá un, aviá un, mas l'aviá prestat e l'avián rendut bien abismat, enfin poièt pas tornar prestar
La Melie lhi diguèt « Ò, te fasès pas de mauvès sang, avès qu'a prendre còp daube d'aiga daube un sucre e quò fara lo juen ».

E veiquià nòstre Guston que tota la setmana, avala los *suppositoires* e fau dire qu'anava pas bien miuelh.
Lo sande après torna a la vila, va vès lo farmacian, l'òme demandèt coma quò fasiá
« A, quò m'a ren fa, ren, me zò seriá fotut au pertus dau cuòl que lo resultat seriá estat lo mesme »

Lo viuelh e l’asne (Emission dau 30/03/1989 mn35 sec12)

Qu’èra l’istòria d’un brave viuelh.
Aviá un asne. Quel’asne un jorn crevèt. D’asne se’n trova pas tròp e aviá sauput que dins la Dròma n’i aviá. Alòrs achaptèt un asne ailai, de’n bas. E qu’es testut un asne, mas quelo d’aquí èra miuelh testut qu’un autre. Tira que tirarà, arivèt josca Ròsne. Era dins lo temps, Ròsne qu’èra pas coma iuera, i aviá de lònas, d’abres, de peschaires e i aviá un òme ’quí que reparava son batèl, una afaira de petita barca. Alòrs le godronava, fasiá fondre una veiaa de godron per le godronar. Alòrs discutèrem.
- Que fasètz ?
- A ben reparo mon batèl, ’quí. Vau lo godronar, coma quò. Risca de purir puei sus l’aiga fila miuelh.
- A, se ditz lo viuelh, si fila miuelh, vau ne’n bailar a mon asne. E assaia de ne’n fotre un brison a mon asne, que lo fara benlèu ben filar. Alòrs quel’asne, un còp de pinchèt sus lo cuòl, prenguèt las corsas e lo viuelh lo laschèt bien sus. Coma fau faire per lo rattrapar ? Aguèt una idèa, baissèt sas braias josca ’quí :
- Berlica me de ta veiaa, sans quò jamai lo ratraparai.

Lo canard (Emission 15 dau 14/12/1982)

Jorgi de Sant Julian dins la Vaucança nos conta una istòria de canard.
D'auvir sus http://bartavel.com/radiovivares.html

Èra un còp, qu'èra pendant la guèrra, e savètz ben, trovàvam pas totjorn per minjar. E puei n'i aviá dos, achaptèran un canard, trovèran a achaptar un canard sus una plaça. E l'achaptèran que. E, per le passar dins lo trin, qu'èra pas comode : povián pas metar quò dins un paneir, que se veiá. E puei n'i a un que diguèt a l'autre : meta-le dins tas braias, e vequí partits. La braia se trovèt badaa e le canard sortiguèt la testa. E puei davant, davant quau canard i a una femna qu'aviá trovat una testa de salada. Puei quau putan de canard, comprenes, amava bien la salada, minjava la testa de salada. E quela femna se virèt e diguèt : « Ò, mon Dieu, n'ai vegut de lonjas e de cortas mès n'ai gis vegut que minjan la salada encara »

Lo telefòne (Emission14 dau 07/12/1982 mn27 sec59)

Veiquià une istòria contaa per Gerard que fai pensar au miralh de la mauvèsa reina de Blanchinela.
D'auvir sus http://bartavel.com/radiovivares.html

N'i aviá un, (un gendarma) un còp, qu'èra dins una granda vila, savo pas onte èra, pòt pas essèr ès Anonai, qu'èra, creio, dau costat de Valença o benlèu un pauc plus bas. E tots los vespres, qu'èra sus las seis oras, sortiá de la casèrna, anava dins la cabina telefonica, rintrava, descrochava lo telefòne, lo botava a son aurelha, puei èra content. Parlava, començava de parlar, parlava dins lo telefòne, fasiá pas de numerò, virava pas la veiaa 'quí, parlava e puei après escotava puei èra content, coma si avián dit, savo pas, de gentas veiaas. Alòrs i aviá lo patron dau cafè, qu'èra en faça, disiá que l'es un pauc simple, e voliá comprendre çò que disiá dins quau telefòne, a qui poviá bien parlar dins quau telefòne. Alòrs un jorn arrapa la petita Mirèia que passava, qu'èra una gamina. « Ven veire, Mireia, tu que siàs petiòta, se mesfira pas de tu, vas veire, vas aranda la cabina puei escotaràs çò que ditz e lo tornaràs dire ».
La Mirèia lai vai, se bòta a costat de la cabina, escota, daube son petit velò, veiètz, fai lo torn, puei s'apròcha, escota e puei tòrna.
« E ben, ditz aus autres, si saviatz çò que ditz. Arriva, descrocha lo telefòne, ditz : « Disètz-mi, vos, dins quela puta de casèrna, quela saloparià de boita, quau qu'es lo plus gente, lo plus bèl òme ». E savètz çò que respond le telefòne ? Tu, tu, tu… »

Las istòrias dau curat de La Fara

Entremei tot se que se conta, i a un corpus d'istòrias : « Las istòrias dau curat de La Fara », que meritarián de liures mas per elas (e n'i a, coma per exemple « Les histoires du curé de La Farre » de Johannès Dufaut, Editat per l'autor, 1992)
Aquelas istòrias an per personatge principau un curat, quelo de La Fara, petit vilatge d'Ardecha Nauta, dau latz de La Lauvesc, pejat sus un ranc, una veiaa de nis d'agla.
Lo chamin s'achaba ès La Fara, qu'es mai un « bot dau monde », benlèu un simbòl de çò que poiem trovar de mai pregond, de mai escondut dins lo país.
Se ditz mai d'aquelo vilatge de montanha tot a la pendoleira que « per japar los chins s'assetan » (per barrutlar pas).

Un vilatge onte las tèrras son pauras, sans gis d'endreit clòt, au bot dau monde.
Savem pas lo nom dau curat. Estant sans gis de nom , ven un archetipe. Trovem de còps las mesmas istòrias dau curat de Cucunhan. La bònas son nommaas, elas, Marie, Margarita, Melanie…

La particularitat d'aquelas istòrias, que son totjorn de petitas istòrias sexualas, sovent d'un umor rufe, es que son d'istòrias que parlan d'interdit. Lo personatge principau es un curat, la sexualitat li es donc interdita. Sa parteneras son de còps sas bònas mas de còps de femna maridaas (coma quela dau sacristen), çò qu'apond un interdit de mai.
Poiem mesma veire una evocacion d'omosexualitat o de zoofilia.
Per exemple dins una istòria que poiem trovar dins *Lo Grinhon*: l'Angelus, lo curat (qu'es pas dins questa version marcat coma quelo de La Fara) e l'evesque son dins la mesma coja e lo curat lo picha sus las anchas creiant qu'es sa bòna.
.
E dins l'istòria dau joine bergeir, quelo d'aquí lhi parla d'anar seura sas chiauras.

Dins una societat rurala onte l'institucion la mai presenta es la Gleisa qu'es omnipresenta e qu'a la volontat de regir la viá daus òmes, amai dins lo mai intima de lhòr viá, la sexualitat, aquelas istòrias an una color subversiva.
Dison la lucha contra l'interdit, e zò dison en occitan, pas perque son d'istòrias per de païsans que parlan mas occitan, mas perque l'occitan es la lenga interdita e dire de veiaas interditas dins una lenga interdita en apond encara mai dau latz de la subversion.
Au mai pregond dau païs, un curat brava los interdits de la Gleisa. Quò pòt pas se dire en francés, quò pòt mas se dire dins la lenga interdita : l'occitan.
Qu'es benlèu un biais de resistir, parlar la lenga interdita e dire dins la lenga çò qu'es interdit.

Poiem mai remarcar que i a una expression provençala que trovem per exemple ès Bellaud, lo grand poeta provençau dau sègle XVI^{en} : « lo Diable de La Fara » (*Obros et Rimos Prouvenssalos*, sonets XXV e LXXX).
Mandar quauqu'un au Diable se ditz « mandar quauqu'un au Diable de La Fara », coma si n'aquel endreit fuguèt lo luèc onte se trova lo Diable sus tèrra.
N'i auriá un liam entre quela expression e lo curat que fai tot çò que dèu pas faire un curat ?

Lo sacristen

Un còp voliá confessar son sacristen, per çò que son sacristen li beviá tot son vin, son vin blanc, alors *bien sûr* le sacristen quand se venguèt confessar, le curat lhi diguèt « *Qui c'est qui boit le vin blanc de monsieur le curé* ? » Lo sacristen respondiá pas e li tornèt demandar, respondiá pas. Alors le sacristen sortiguèt e diguèt : « Mès, monsur le curat entendem ren 'quí. Passètz a ma plaça, mi prendrai la vòstra ». Alòrs le sacristen passèt a la plaça dau curat e puis quand siguèt quí diguèt « *Qui c'est qui baise la femme du sacristain* ? » Lo curat respondiá pas non plus. E se tornèt demandar « *Qui c'est qui baise la femme du sacristain* ? » Respondiá pas. Lo curat sortiguèt e diguèt « Aviatz bien rason, quò s'entend rien »

Los augèus (Emission 16 dau 21/12/1982 ora1 mn17)

Una autra fès, le curat quand disiá sa mèssa, sos *paroissiens* en venant a la messa, coma qu'éra le printemps, avián ramassat una niaa d'augèus. L'avián metats dins la pòcha. Quelos augèus piautavan dins la gleisa. Lo curat quand fasiá son sermon, n'i a quauqu'uns que s'envolavan de las pòchas, fotián lo camp per la gleisa. Lo curat se metèt en colera, diguèt : « *Tous ceux qui ont des oiseaux foutez le camp dehors* ! » Alors fotèran tots le camp, quelos òmes, mès n'i aviá un paure viuelh qu'èra sord coma mi, aviá ren entendut, filèt pas. Sa femna venguèt lhi dire « Dis, fila mai que dirián ben que n'as gis ! »

Las chiauras (Emission 16 dau 21/12/1982 ora1 mn20)

N'i aviá un paire de familha que aviá dit a son petit « Ò, anarès en champ sonhar las chiauras » alòrs quele gamin anèt en champ sonhar las chiauras, qué. E aviá un boc, e aquele boc aviá tombat malade. Alòrs, le petit quand veguèt son boc èra malade, son paire èra a la mèssa, juste au moment que le curat fasiá son sermon. Alòrs, rentrèt en la gleisa : « Papa, papa » « Chuuut ». Lo curat diguèt « Chuuut », « Papa », « Chuuut ». Lo gamin diguèt : « Monsur lo curat, quand mon boc sera crevat, qu'es pas vos que vendrètz seure las chiauras »

Los bas (Emission 16 dau 21/12/1982 ora1 mn27)

Lo curat de Cucunhan, sa bòna s'apelava Marie , alòrs li voliá faire un *cadeau* per sa fèsta e saviá pas que lhi faire per sa fèsta e a benlèu reflechit un moment, òc, *puis* diguèt « Vas, lhi vau achaptar una paira de bas ». Achaptèt una paira de bas per la bòna, e bailèt quelos bas en sa bona. Puèi lo lendeman, au repas, a la bòna quand venguèt « *Alors, Marie, et ses bas* ? » « *Oh, Monsieur le curé, ça va au poil* », « O m'èro ben pensat qu'èran un tantspèt tròp longs »

Los caions (Emission 16 dau 21/12/1982 B mn41sec3)

Quelo paure curat aviá agut totas las misèrias quand arrivèt a La Fara per çò que veniá dau miegjorn, son evèsque l'aviá envoiat l'amont e … pas bien d'accòrd daube sos *paroissiens* per çò que parlava pas patois, d'abòrd, de una, patissiá a se faire comprendre, puei fasià pas coma nosautres.
Aviá una vielha bòna, li fasiá minjar de sopa de chòls lo matin, de toma ensalada, de trifòlas rondas quò n'i plasiá pas. E puei tot d'un còp, la changèt, disèt « Allez, bon, ne'n vau prendre una autra ». Pren una veusa qu'aviá per aquí la cinquantèna mas quela d'aquí qu'èra una mèstra femna, d'abòrd sa filhaa l'aviá fotuá a la pòrta per que la poviá plus sentir. L'autra arriva e començа a lhi faire de petits plats. Savès (sai) de sòus n'i aviá pas bien. Te ne'n còp lhi ditz :« *Monsieur* lo curat, quò pòt pas durar, mi n'ai pron de vos nurrir. Alòrs, iuera, n'i a una tèrra 'quí qu'es de la *paroisse*, l'avètz que de la lavorar e vau dire a mon fraire de la venir lavorar, l'i adurà un tombarèl de fem, l'i farem de trifòlas ».
Alòrs, bon, començan de faire las trifòlas e puei, la Marie lhi faguèt binar las trifòlas, faguèt faire una genta chòleira, e puei quand la trifòlas fuguèran bien gentas, que los chòls èran quasi promptes a bailar aus caions, disiá « Mi vau a Sant-Agrève achaptar tres petits caions, ne'n vendrem dos, quò nos farà de sòus e ne'n tuarem un ». Vai ès Sant-Agrève, achapta tres petits caions, èran gentes quelis petits caions, n'i aviá un caion qu'aviá lo cuòl neir, l'autre èra tot frisat, e puei l'autre, sa maire l'aviá escoat, n'i aviá qu'un petit morcèl de coa.
Alòrs bon, creisson quelos caions, los avián sonhats. Si aviá vegut quelos caions coma èran gentis e puei juste lo *soir* de la feira a Sant-Agrève que li devián menar dos, n'i a de galavars dau vilatge que badan los techons, e los caions fotan lo camp. Alòrs la Marie ditz « Qu'es pas quò, monsur lo curat, mas davant vòstra mèssa los faudra recuperar, i a ren a faire, per que nos fau èstre de bona ora a Sant-Agrève per los vendre. Alòrs vos, passerètz per lo riu, e mi vau corrèr sus la serrèna e puei quelo que los trovarà appelerà l'autre.
E lo matin, las beates que venian a la mèssa auviguèran la Marie que bramava : « Ai lo cuòl neir, la borra frisaa, si avètz la coa laida poiètz montar »

Lo fusilh (Emission 16 dau 21/12/1982 B ora1 mn28)

Lo curat de La Fara, anava veire sos *paroissiens* coma quò, e alòrs un còp dedins la maison, 'quí, en arrivant a la maison, i aviá donc lo garçon qu'èra aquí. Lo paire que travalhava dins los champs, tirava de trifòlas, en arrivant a la maison aduguèt un paquet de bonbons daube un paquet de tabac, lo bailèt au garçon, bailèt le paquet de bonbons au garçon e li diguèt « Ten, pòrta lo paquet de tabac en ton paire que tira de trifòlas ailai ». E, arrivat au champ, lo paire diguèt au garçon « Qui qu'es qu'aduguèt quò en la maison ? » diguèt « Ben qu'es lo curat, mi m'a adut un paquet de bonbons, en tu t'a adut un paquet de tabac ». Lo paire diguèt « E a ta maire qu'es qu'a adut ? » « Ò, l'a dut surament adure un fusilh, parlavan de tirar un còp »

Las istòrias dau petit neir

Trovem un autre corpus d'istòrias, las istòrias dau petit neir. Una femna acoja d'un petit neir e tròva una bona excusa per explicar a son òme perque lo petit es tot neir.
Dins quelas istòrias la femna es fina, trova lo biais d'entortuvilar son òme e d'assurat a fautat. Sa fauta se pòt pas escondre, que son petit es neir ! Lo neir marca benlèu la color dau peschat. Un pauc de morala s'invita benlèu 'quí.
L'òme elo es bien mens fin que sa femna.
E poiem apondre que la probabilitat qu'una femna dau país trova per galant un òme neir en aquela epòca deviá èsser quasi nulla !

En veiquià una contaa per un locutor de Vanòsc

Lo petit neir 1 (Emission 56b dau 20/12/1983 mn29 sec35)

Aqu'èra le Jules, alòrs bien sus, qu'èra un brave garçon, mès chasque còp que descendiá a la messa o qu'anava enquesiam, ramassava la « pilula », coma dison, dins nòstre país.
Alors un jorn diguèt a sa femna :
« Qu'es pas quò, mas anètz, qu'es la feira, vau davalar a la feira »
E le veiquià partit a la feira, e coma totjorn, bien sus, ramassèt la coita. E en se rendant, sa femna la Filomèna lhi diguèt :
« A quò n'i es, as encara ramassat una autra pilula, te siàs metat neir coma un charbonièir »
« O, *t' en fais pas,* vai, *ma Filomèna*, ò farai ben *mon service quand même* ».
E quauques temps après, bien sus, bien de temps après, un jorn qu'eran en plènas feneiralhas, e le temps menaçava, faliá nar feneira, e diguèt a sa filhas :
« Ben anem nar fenairar »
E prenguèt son agulhaa, daube los *bœufs,* e lo veiquià partit per anar feneirar
Mès fuguèt pas bien luenh, tot d'un còp lo Jan de laiens de'n bas li brama.
Diguèt : « Dis, Jules, te fau vite davalar »
« E quò qu'es que n'i a ? »
« Ta femna vent d'acochar, l'a trovat un garçon »
Pensètz-vos, le Jules, content coma un dieu, aviá que de filhas, lo veiquià abandonant las filhas, l'agulhaa, lo *bœufs* e anèt a la maison.
Mès en arrivant a la maison, seguèt quasi surprès per çò que le gamin èra tanspèt neir. Alòrs faguèt le torn puei diguèt a sa Filomèna, diguèt :
« Mas quò qu'es qu'as faita, siàs benlèu anaa daube un neir ?»
« E, diguèt, mès siàs pas plus fin que quò ? Te'n rapelas pas lo jorn que te siàs rendut neir coma un charbonièr, lo petit n'a près la color ! »

En veiquià una autra contaa per Regis de Rochapaura

Lo petit neir 2 (Emission 18 dau 04/01/1983 ora1 mn1)

Los marins quand van a la pescha, savètz, filan per cinc o seis mes, set o vut mes. Alòrs n'i aviá un qu'aviá filat a la pescha e quand se rendèt au bot de vut o nòus mes a sa maison, anava veire sa femna. L'i seguèt pas a la maison. Demandèt a sa veisina :

- Onte qu'es naa ma femna, qu'es pas 'quí ?
- Ò, mès ta femna es a la maternitat.
- Ma femna a la maternitat ?
- Òc, òc, òc, l'a agut un brave garçon.
- A ?

Alòrs anèt veire sa femna. Sa femna quand lo veguèt arrivar, lhi diguèt :

- Ò, te fachès pas, te fachès pas, te vau racontar. Le petit èra tot neir per çò que aviá pas de lait per lo nurrir e l'avián fait tetar a una negressa, quela negressa sos nichons qu'èran nèirs per lo lait e lo petit es vengut tot neir.

Enfin, *tant pis*, diguèt ren, qu'es ben bon.

E puei lo lendeman anèt veire sa maire e lhi diguèt

- A, mas sias pas contenta d'aver un gente petit garçon.
- Me'n parlès pas, dis, quò qu'es un negre !

Alòrs diguèt a sa maire

- Mes t'an pas explicat que qu'èra una negressa que lhi a fait testar,
- A savo ben, aviá pas de lait, per tu qu'es la mesma, quand siàs naissut n'aviau pas mai de lait. Te bailavan de lait de vacha, qu'es per causa que iuera portas de banas.

Las chançons.

Dins las chançons recaptaas dins quelas emissions poiem trovar de chançons d'amor, de chançons a personatge, de chançons de luòc, de chançons de mai … sovent umoristicas.

L'Ardècha (Emission 34 dau 30/04/1983 ora2 mn39)

Sus l'èr dau « Se canta », la chançon de l'Ardècha, daube un darreir coplet apondut per lo locutor.

Repic :
L'Ardecha, l'Ardecha,
Quò's es mon país,
Qui n'as pas vist l'Ardècha
N'a jamai rien vist.

1
Avem de montanhas
Que tochan lo cèu (cial)
E de vèrdas campanhas
Per los blancs tropèus.

2
Avem de ribeiras
Plenas de peissons
Que sautan dins l'aiga,
La nueit mai lo jorn.

3
Aquelas montanhas
Se rabaissaran
E mas amoretas
Se raprocharan

4
Lo solèlh que brilha
Solèlh de miegjorn
Sa cigala chanta
Chantara totjorn

5
Si passatz en Ardècha
Arrestatz-vos a Radiò-Vivarés
L'Ardècha, mon òme, quò's un paradis

La Moniteira (Emission 3 dau 21/09/1982, mn45, sec35)

Lo Moniteir es un vilatge de la Vaucança.

1
Anam a la feira vès le Monitèir
Anam a la feira vès le Monitèir
Gentas feàs, gras motons, de Begueir fan lo renom
Grassas feàs, gentas motons, mai las chiauras de Brialon

2
L'òm curís los erges per la feira de Lo Moniteir
Mas per lo Sant-Jorges florís lo prunièr
Mas quau jòus, si quò plòu, gis de pruna, gis de pruna
Mas quau jòus, si quò plòu, gis de pruna, vès Joan Beau

3
Mès per las aulanhas ne'n trovaram a tenant
Mès per las aulanhas ne'n ramassaram
A l'evès de vès Fornat tant que ne'n poirem cachar
A l'evès de vès Fornat, a plenas punhaas

4
Au bòsc de la tanta braves morelhons l'an possat
Au bòsc de la tanta vès las Bessias
Omeletas au jambon bargalhaas de morelhons
Omeletas au jambon ne'n licaram le menton

5
Mès per las foiassas, n'i a Damon que nos ne'n vendra
German de la plaça, elo aussi ne'n vend
Vès German, vès Piarron li beuram de vin bien bon
Vès German, vès Piarron le vin lais es bon

6
Mas per que quò passa, faram tremolar lo plan
Vite un èr de valsa e la dançaram
Lo curat zò vòu pas que l'òm dança, que l'òm dança
Lo curat zò vòu pas, mas benlèu zò sauprà pas

La fanfara de la Ròcha Forchat (Emission 56 dau 20/12/1983, mn37, sec15)

La Ròcha Forchat es un vilatge de Dròma.

1
A Combavila desbutèran
Remportèran lo promèir pritz,
Lo promèir pritz
A chasque musicien bailèran
Quatre o cinc paires de perdritz
Òc-es de perdritz !

Repic

La fanfara de la Ròcha Forchat
Qu'a remportat lo promèir pritz de França
Lais son lèstes coma de chats
A la fanfara de la Ròcha Forchaa

2
La fanfara se compausava
De quatre-vint-quatre pistons,
Quatre pistons
E, quand tots los pistons donavan,
Empachavan los baritons,
Los baritons !

3
Coma lo maire rigolava,
Descendèt de sus son portau,
Sus son portau
A chasque musician donava
Un caion de quatre quintaus
Quatre quintaus

4
Quò nos bailèt un tau coratge
Nòstres caions sos lo braç,
Òc-es, sos lo braç
Faguèrem lo torn dau vilatge
En fasant un pas redoblat
Òc-es, redoblat

5
Lo portaire de la gròssa caissa
Pichava daube son pestèl,
Òc-es son pestèl
E telament que li donava
I a una pèl que ne'n petèt
Òc-es ne'n petèt

6
Faliá auvir la contrabassa
Que bailava de son fortet
Òc-es son fortet
Fasiá una bèla grimaça
Que ne'n crinhava daus artèlhs
Òc-es daus artèlhs.

Veiquià doas chançons sus los jorns de la setmana

Revira-te ma mia (Emission 6 dau 12/10/1982a min 44)

La chançon de Refiòc, per un locutor d'aquèl vilatge.
Una version mai anciana recaptaa per A. de Missolz baila « Entòrna-te ma mia/ entòrna-te quò plòu/ Entòrna-te ma mia/ entòrna en ton ostau ». Lo mòt *ostau* es iuera pas mai empleiat e questa version sembla una modificacion faita per lo monde de Refiòc

1
L'ai rencontra ma mia diluns
Que se'n anava vendre de fruts
Luns, fruts, dò

Repic :
Revira-te ma mia
Revira-te, quò plòu
Revira-te ma mia
Revira vès Refiòc

2
L'ai rencontra ma mia dimars
Que se'n anava vendre de lard
Luns, fruts, mars, lard, dò

3
L'ai rencontra ma mia dimècres
Que se'n anava vendre de crema
Luns, fruts, mars, lard, mècres, crema, dò

4
L'ai rencontra ma mia dijòus
Que se'n anava vendre de chòls
Luns, fruts, mars, lard, mècres, crema, jòus, chòls, dò

5
L'ai rencontra ma mia divendres
Que se'n anava vendre de cindra
Luns, fruts, mars, lard, mècres, crema, jòus, chòls, vendres, cindra, dò

6
L'ai rencontra ma mia disande
Que se'n anava vendre de viande
Luns, fruts, mars, lard, mècres, crema, jòus, chòls, vendres, cindra, sande, viande, dò

7
L'ai rencontra ma mia diumenja
Que se'n anava faire bombança
Luns, fruts, mars, lard, mècres, crema, jòus, chòls, vendres, cindra, sande, viande, diumenja, bombança, dò

Quand venguèt lo luns (Emission 33 dau 23/04/1983 min6 sec40)

1
Quand venguèt lo luns
Quand venguèt lo luns
Ma maire me diguèt : « De fiu n'a plus »
Prenguèro ma colonha, laissèro mon fiulau
E de mos viuelhs jorns li siò jamai tornaa
E tronlalo lalaira e tronlalo lala
E tronlalolalololalo lalololola

2
Quand venguèt lo mars
Quand venguèt lo mars
Ma maire me diguèt : « Fau faire coire de lard »
Trapo lo caion, li lo bòto tot
Jamai nòstres viuelhs n'avian minjat si bon bolhon
E tronlalo lalaira e tronlalo lala
E tronlalolalololalo lalololola

3
Quand venguèt lo mècres
Quand venguèt lo mècres
Ma maire me diguèt : « Faudriá larjar la lèbra »
Larjèro la lèbra, laissèro los lebrauts
Car fasián de sauts josca au trau.
E tronlalo lalaira e tronlalo lala
E tronlalolalololalo lalololola

4
Quand venguèt lo jòus
Quand venguèt lo jòus
Ma maire me diguèt : « Faudriá larjar los buòus »
Larjèro las vachas, laissèro los buòus
Car l'avian de banas que me fasián paur
E tronlalo lalaira e tronlalo lala
E tronlalolalololalo lalololola

5
Quand venguèt lo vendres
Quand venguèt lo vendres
Ma maire me diguèt : « Te fau nar vendre »
Trapo lo cabas, me'n vau au marchat
Pas un colhon de merchant me poguèt achaptar
E tronlalo lalaira e tronlalo lala
E tronlalolalololalo lalololola

6
Quand venguèt lo sande
Quand venguèt lo sande
Ma maire me diguèt : « Te fau 'nar vès Sarras»
Me trompèro de rota, anèro ès Privas
Rencontrèro una femna
Me diguèt : « Siàs torchaa»
E tronlalo lalaira e tronlalo lala
E tronlalolalololalo lalololola

7
Quand venguèt la diumenja
Quand venguèt la diumenja
Ma maire me diguèt : « Te fau pas fiòlar »
Beguèro picòta e me siò fiòlaa
Tota la setmana me siò barruntlaa
E tronlalo lalaira e tronlalo lala
E tronlalolalololalo lalololola

L’autre jorn, ieu me’n anavo (Emission 33 dau 23/04/1983 min21 sec45)

1
L’autre jorn, ieu me’nanavo
L’autre jorn, ieu me’n anavo
Josca laiens au país bas, venètz tots veire
Josca laiens au país bas, çais veniètz pas

2
Rencontrèro (una) sauma bòrlha
Rencontrèro (una) sauma bòrlha
Que petaçava sos bas, venètz donc veire
Que petaçava sos bas, çais veniètz pas

3
A l’aviá perdut son agulha
A l’aviá perdut son agulha
La cherchava aube son nas, venètz donc veire
La cherchava aube son nas, çais veniètz pas

4
L’agulha s’es trovaa dreita
L’agulha s’es trovaa dreita
S’es pingaa dedins son nas, venètz donc veire
S’es pingaa dedins son nas, çais veniètz pas

5
L’autre jorn, ieu me’n anavo
L’autre jorn, ieu me’n anavo
Josca laiens un pauc plus bas, venètz donc veire
Josca laiens un pauc plus bas, çais veniètz pas

6
Rencontrèro una eglisa
Rencontrèro una eglisa
Que n’i aviá ni clèrc ni curat, venètz donc veire
Que n’i aviá ni clèrc ni curat, çais veniètz pas

7
N’i aviá que una chiaureta blancha
N’i aviá que una chiaureta blancha
Que chantava aleluia, venètz donc veire
Que chantava aleluia, çais veniètz pas

8
Lo lop qu’èra a la pòrta
Lo lop qu’èra a la pòrta
L’escotava chantar, venètz donc veire
L’escotava chantar, çais veniètz pas

9
Eiri-me chiaureta blancha
Eiri -me chiaureta blancha
T’aiderai a chantar alleluia, venètz donc veire
T’aiderai a chantar alleluia, çais veniètz pas

10
T’eirió pas mauvèsa bestia
T’eirió pas mauvèsa bestia
Per çò que me minjariàs, venètz donc veire
Per çò que me minjariàs, çais veniètz pas

11
L’autre jorn teniàs ma maire
L’autre jorn teniàs ma maire
E la fasiàs bien bramar, venètz donc veire
E la fasiàs bien bramar, çais veniètz pas

Jan lo Grinhon (Emission 34 dau 30/04/1983, ora1, min39)

Una chançon de personatge, bien coneissuá.
La revista de la còla « Parlarem en Vivarés » s'apela *Lo Grinhon* en referéncia a n'aquela chançon

1
Quand èro ès mon paire
I a dejà quauques jorns
Anav'sus la montanha
Daube mon tropelon
Minjavo de castanhas,
Beviau de bon laiton.

Repic :
Jan lo Grinhon, lo Grinhon, lo Grinhon
Jan lo Grinhon,

2
Mon chin fasiá la guèrra
Aus darbons per los prats (*dos còps*)
E mi per m'amusar,
Fasiau de petaraas.

3
Mon chin fasiá la garda
Autorn dau tropelon (*dos còps*)
E mi fasiau pranieira
A l'ombra d'un boisson.

4
Quand las lèuras passavan
Lhurs disiau ben « bonjorn » (*dos còps*)
Mès'n i aviá que filavan
M'ò rendián pas totjorn.

5
Quand le solelh passava
Bien darrièr lo pibon, (*dos còps*)
Veniau sos la prunèira
Per minjar mon peçon.

6
E quand la nueit tombava
Preniau lo chaminon. (*dos còps*)
Au prat, darrièr la pinha,
I èra la Mariton.

7
Ma maire me sonava
« Jan, rentra a la maison ». (*dos còps*)
Mariton me sonhava,
Parlavam un brison.

8
Mariton me mandava
Au jardin de Guston, (*dos còps*)
Per far virar sa chiaura
Daube mon gròs baston.

9
E ma maire bramava
Dau chamin d'ès lo potz : (*dos còps*)
« Mèsfia-te de ta rosta
Jan, gara a ton pelon »

10
I a ma maire que giba,
Adièu ma Mariton. (*dos còps*)
Si ta chiaura t'emmerda
Te laisso mon baston !

11
Si savo pas escrire,
Savo ben bien chantar. (*dos còps*)
N'i a que van a l'escòla
Que restan de fotrauds !

Lo boier (Emission16 dau 21/12/1982 min36 sec44)

Per presentar quela chançon veiquià çò que se diguèt dins l'emission :
Lionel : « *Tu sais, Gérard, que cette chanson est chantée en français par Malicorne, par exemple…* »
Gerard « Lo boier qu'es la chançon occitana que se chanta de pertot, en Lengadoc, de pertot, d'Auvernha…l'òm pòt dire qu'es la chançon qu'es coneissuá de tot lo monde. »

Veiem ben la volontat daus occitanistes d'inscriure çò que se ditz ès Anonai dins la cultura occitana.

1
Quand lo boier vai laborar
Quand lo boier vai laborar
Planta son agulhada òe-im
Planta son agulhada

2
Quand lo boier venguèt de laborar
Quand lo boier venguèt de laborar
Trobèt sa femna au caire de son fuòc
Tota enfanfaronada òe-im
Tota enfanfaronada

3
Si siètz malauta disètz-vos
Si siètz malauta disètz-vos
Vos farai un sopa de raba òe-im
Vos farai un sopa de raba

4
Ieu n'ame pas sopa de rabas
Ieu n'ame pas sopa de rabas
Ame que sopa de bombinas o qu'es ma regalada òe-im
Ò qu'es ma regalada

5
Quand sarai mòrta enterratz-me
Quand sarai mòrta enterratz-me
Metètz mos pès de vès la paret
E ma testa sos la guilha òe-im
Ma testa sos la guilha

6
Los angèls passeron sobre ma bochita òe-im
Diram quauquas preiretas
E ieu beurai quauquas vinetas òe-im

Lo bossut (Emission 16 dau 21/12/1982, mn19, sec40)

1
Margariton sos un pomièr que se penchenava
Margariton sos un pomièr que se penchenava
Que se penchenava d'aicí,
Que se penchenava d'ailai
Que se penchenava

2
Un bossut ven-t a passar que la regardava
Un bossut ven-t a passar que la regardava
Que la regardava d'aicí,
Que la regardava d'ailai
Que la regardava

3
Me sonhes pas tant bossut, ne'n siau pas ta mia
Me sonhes pas tant bossut, ne'n siau pas ta mia
Ne'n siau pas ta mia d'aicí,
Ne'n siau pas ta mia d'ailai
Ne'n siau pas ta mia

4
Si volès que siave ta mia chau que ta bòssa saute
Si volès que siave ta mia chau que ta bòssa saute
Chau que ta bossa saute d'aicí,
Chau que ta bossa saute d'ailai,
Chau que ta bossa saute

5
Quand sa bòssa aguèt sautat lo bossut ne'n plorava
Quand sa bòssa aguèt sautat lo bossut ne'n plorava
Lo bossut ne'n plorava d'aicí,
Lo bossut ne'n plorava d'ailai,
Lo bossut ne'n plorava

6
Ne'n plorèsses pas tant bossut i boterem de pèga
Ne'n plorèsses pas tant bossut i boterem de pèga
I boterem de pèga d'aicí,
I boterem de pèga d'ailai,
I boterem de pèga

7
Quand la pèga aguèt pegat lo bossut ne'n chantava
Quand la pèga aguèt pegat lo bossut ne'n chantava
Lo bossut ne'n chantava d'aicí,
Lo bossut ne'n chantava d'ailai,
Lo bossut ne'n chantava

8
Ne'n chantèsses pas tant bossut que ne'n siau plus ta mia
Ne'n chantèsses pas tant bossut que ne'n siau plus ta mia
Que ne'n siau plus ta mia d'aicí,
Que ne'n siau plus ta mia d'ailai,
Que ne'n siau plus ta mia

9
E ben si siàs plus ma mia ne'n trobarai una autre
E ben si siàs plus ma mia ne'n trobarai una autre
Ne'n trobarai una autra d'aicí,
Ne'n trobarai una autra d'ailai,
Ne'n trobarai una autra.

Jan, Janeta (Emission 18 dau 4/01/1983, mn40, sec58)

Montfaucon es un vilatge de Leira-Nauta.

1
Jan, Janeta se’n vai-t a la feira
Jan, Janeta se’n vai-t a la feira
A la feira ès Montfaucon Jan, Janeta
A la feira ès Montfaucon Jan, Janeta e Janeton

2
La Janeta a achaptat una asne
La Janeta a achaptat una asne
E Jandon un asnichon, Jan, Janeta
E Jandon un asnichon, Jan, Janeta e Janeton

3
La Janeta monta sus son asne
La Janeta monta sus son asne
E Jandon sus l’asnichon, Jan, Janeta
E Jandon sus l’asnichon, Jan, Janeta e Janeton

4
La Janeta tomba a la renvèrsa
La Janeta tomba a la renvèrsa
E Jandon a l’abochon, Jan, Janeta
E Jandon a l’abochon, Jan, Janeta e Janeton

5
La Janeta s’es cassaa la cueissa
La Janeta s’es cassaa la cueissa
E Jandon son dringolon, Jan, Janeta
E Jandon son dringolon, Jan, Janeta e Janeton

Peire se’n vai a sa vinha (Emission 17 dau 28/12/1982, mn50, sec47)

Chantaa per Joan-Claudi de la Vaucança
Lo paure Peire es bien mau mariat !

1
Peire se’n vai a sa vinha
A sa vinha travalhar
Peire se’n vai a sa vinha
A sa vinha travalhar
Quand fuguèt vès las vut oras,
Veguèt que sa femna veniá pas.

Repic

E volián pas se fachar
E se fachèran pas

2
Prend sa becha sus l’espatla
E se’n vai a sa maison
Prend sa becha sus l’espatla
E se’n vai a sa maison
A trovat sa femna a taula
Que beviá daube le Jacon

3
Ta sopa es sus la taula
I a vut jorns que l’es trempaa
Ta sopa es sus la taula
I a vut jorns que l’es trempaa
Si l’es tròp chauda bufa-la
Si l’es tròp freida jeta-la

4
Ton culier es sos la taula
Baissa-te per l’amassar
Ton culier es sos la taula
Baissa-te per l’amassar
Quand se baissèt per l’amassar
lo miron lhi esgronhèt son nas

5
Femna verses-me a beure
Zò te perdonarai tot
Femna verses-me a beure
Zò te perdonarai tot
La seia es darreir la pòrta
N’i aurà ben pron per te dessiar

La Iòieta (Emission 18 dau 4/01/1983, mn52, sec14)

Un grand classic de las chançons dau Vivarés-Naut. Se chanta mai en francés.
Se ditz que l'expression « faire l'amor » vòudriau dire « *faire la cour* », çò que seriá una explicacion dau manca de vam dau galant, mas que leva lo latz subvertiu de la chançon.

1
De grand matin, le grand Peire se lèva
De grand matin, le grand Peire se lèva
Prend son chapèl dessos son braç,
Ès la Iòieta es anat
Prend son chapèl dessos son braç,
Ès la Iòieta es anat

2
Bonjorn bèu-paire e bonjorn bela-maire
Bonjorn bèu-paire e bonjorn bela-maire
Bien le bonjorn vos sià donat
E la Iòièta, onte es 'naa ?
Bien le bonjorn vos sià donat
E la Iòièta, onte es 'naa ?

3
E la Iòièta, es 'naa a la grand-mèssa
E la Iòièta, es 'naa a la grand-mèssa
A la grand-mèssa ès Anonai
E tardara pas de tornar
A la grand-mèssa ès Anonai
E tardarà pas de tornar

4
Mès par qui donca poiriam-nos li faire dire ?
Mès par qui donca poiriam-nos li faire dire ?
Son petit fraire qu'es brave garçon
Li farà bien la commission
Son petit fraire qu'es brave garçon
Li farà bien la commission

5
E en rentrant dedins la santa gleisa
E en rentrant dedins la santa gleisa
Pren d'aiga beneta en se sinhant
Anem Iòieta, anem-nos en
Pren d'aiga beneta en se sinhant
Anem Iòieta, anem-nos en

6
Qu'i a donc a la maison que presse ?
Qu'i a donc a la maison que presse ?
Ton amic Peire ven d'arrivar
Son tendre cuer vòu te parlar
Ton amic Peire ven d'arrivar
Son tendre cuer vòu te parlar

7
Adusètz aicí dessus n'aquela taula
Adusètz aicí dessus n'aquela taula
De pan, de vin, de saucisson
Per regalar quau brave garçon
De pan, de vin, de saucisson
Per regalar quau brave garçon

8
Sem pas venguts aicí per bèure
Sem pas venguts aicí per bèure
Ni per bèure, ni per minjar
Qu'es de mariatge que fau parlar
Ni per bèure, ni per minjar
Qu'es de mariatge que fau parlar

9
Mès la Iòieta, es ben encara joineta
Mès la Iòieta, es ben encara joineta
Fasètz l'amor en attendant
Que la Iòieta aie sos vint ans
Fasètz l'amor en attendant
Que la Iòieta aie sos vint ans

10
Faire l'amor, ne'n vòle plus la faire
Faire l'amor, ne'n vòle plus la faire
L'ai fait ?????
E tròvo que n'i a bien pron

Ma mia (Emission 6 dau 12/10/1982a min 44)

Una chançon d'amor (?) chantaa per Noel d'Anonai
La cobla 6 es chantaa sus l'èr d'una borreia. I a benlèu doas chançons mesclaas.

1
Ma mia es pas genta pasmens l'amo bien

Ma mia es pas genta pasmens l'amo bien
Pasmens l'amo bien, la petita, la petita
Pasmens l'amo bien, la petita dansa bien

2
Si aviau una mia e que dance pas
Si aviau una mia e que dance pas
La pejo de palha la fariau brutlar
La pejo de palha la fariau brutlar

3
Los ai veguts los tetons de ma mia
Los ai veguts d'un petit pertuson
Rotges e blancs los tetons de ma mia
Rotges e blancs bòrdats de ribans blancs

4
Maridan ma sòra per un pòrre
E me laissan ièu per un foetial
Mi que siau gentona e palhardona
Trobarai le mèu per lis..... ?

5
Anem en montanha comandar d'esclòps
Los comandas.(jòi.*per genti ?)*.los fan laides
Los comandas ponchuts los fan motuts

6
Ai mas cinc sòus ma mia n'a que quatre,
Coma farem quand nos maridarem
N'achaptarem un moncelon de tèrra
Un cuelheron, manjarem totes dos

Los tres dalhaires (Emission dau 30-03-1989 min20 sec05)

Marc Noalha e Ugueta Betton an chantat quela chançon a l'Estivada de Rodès en 2012
De veire sus Youtube : https://www.youtube.com/watch?v=MjxKqtrKbqw&feature=youtu.be

1
Au bòrd de la rivieira
I a-t un prat-z a dalhar
I a-t un prat-z a dalhar
Lariston, lariston, lariston, la la la
I a-t un prat-z a dalhar
Lariston, la la la

2
Son tres joines dalhaires
Que l'an pres a dalhar
Que l'an pres a dalhar
Lariston, lariston, lariston, la la la
Que l'an pres a dalhar
Lariston, la la la

3
Son tres joines filhetas
L'an pres a feneirar
L'an pres a feneirar
Lariston, lariston, lariston, la la la
L'an pres a feneirar
Lariston, la la la

4
La plus joina de totas
Vai cherchar lo dinnar
Vai cherchar lo dinnar
Lariston, lariston, lariston, la la la
Vai cherchar lo dinnar
Lariston, la la la

5
Lo plus joine dalhaire
Ne'n poguèt pas minjar
Ne'n poguèt pas minjar
Lariston, lariston, lariston, la la la
Ne'n poguèt pas minjar
Lariston, la la la

6
Qu'avètz joine dalhaire ?
Que vos empacha de dinnar
Vos empacha de dinnar
Lariston, lariston, lariston, la la la
Vos empacha de minjar
Lariston, la la la

7
Qu'es vostre còr la bella
Que m'empacha de dinnar
M'empacha de dinnar
Lariston, lariston, lariston, la la la
M'empacha de dinnar
Lariston, la la la

8
Si mon còr vos agreia
Chauriá le demandar
Chauriá le demandar
Lariston, lariston, lariston, la la la
Chauriá le demandar
Lariston, la la la

Genti mès de mai (Emission 16 dau 21/12/1982, mn18, sec35)

Un chant de mai. La nueit dau 30 d'avril au promeir de mai los joines passan dins las maisons per chantar lo mai.

1
De grand matin me siau levat *à la rosée*
De grand matin me siau levat *à la rosée*
A la rosée dau genti mes de mai
Que Dieu nos a envoiat
Que Dieu nos a envoiat

2
Dins mon jardin li siau anat *à la rosée*
Dins mon jardin li siau anat *à la rosée*
A la rosée dau genti mes de mai
Que Dieu nos a envoiat
Que Dieu nos a envoiat

3
Tres belas ròsas avie trovat *à la rosée*
Tres belas ròsas avie trovat *à la rosée*
A la rosée dau genti mes de mai
Que Dieu nos a envoiat
Que Dieu nos a envoiat

4
Una l'ai prise, doas ai laissaas *à la rosée*
Una l'ai prise, doas ai laissaas *à la rosée*
A la rosée dau genti mes de mai
Que Dieu nos a envoiat
Que Dieu nos a envoiat

5
A ma mia blonda las ai portaas *à la rosée*
A ma mia blonda las ai portaas *à la rosée*
A la rosée dau genti mes de mai
Que Dieu nos a envoiat
Que Dieu nos a envoiat

6
Sur son tendre cœur las ai pausaas *à la rosée*
Sur son tendre cœur las ai pausaas *à la rosée*
A la rosée dau genti mes de mai
Que Dieu nos a envoiat
Que Dieu nos a envoiat

7
E me'n a bien remerciat *à la rosée*
E me'n a bien remerciat *à la rosée*
A la rosée dau genti mes de mai
Que Dieu nos a envoiat
Que Dieu nos a envoiat

Mas braias son pas nòvas (Emission 33dau 19/04/1983, min30, sec03)

1
Mas braias son pas nòvas
Las ai tant trainaas
I a trente ans que las pòrto
Las pòio pas ‘chabar
Las pòio pas ‘chabar

Refran
Tas braias t’fan pas un plec, mon amic
Te son cortas de talha
Te pòian plus servir mon amic
Te pòian plus servir.

2
Quelo que las a faitas
Es mort e enterrat
La faguèt ben pron lonjas
Mas me sio-s estirat
Mas me sio-s estirat

3
Las faguèt ben pron larjas
Mas me sio-s engraissat
Ai tant fat de ribòtas
Ai pas bien travalhat

4
Quand ma femna las lava
Fau ben las savonar
Savona que savona
Las pòt pas descrassar
Las pòt pas descrassar

5
Quand ma femna las petassa
Pòt pas las petassar
Li còpa sas aguelhas
Talament que son ciraas
Talament que son ciraas

6
Aquelas vielhas braias
An t-entendut tronar
E quauque pauc de plòia
Las a sovent banhaas

7
Aquelas vielhas braias
Las vòlo conservar
Me las metran desobre
Per m’anar enterrar

Las chançons de Marc Noalha

Lo chantaire occitan Marc Noalha de Praèus es vengut sovent dins las emissions de Radiò-Vivarés. Chantèt de còps de poemas que botèt en musica, de còps las chançons que elo compausèt.
Ne'n veiquià quauquas unas.

Defòra (Emission 2 dau 14/09/1982, mi 8, sec 15)

D'auvir sus http://bartavel.com/radiovivares.html

1
An dit ma filha
Poiem pas te gardar
I a tos fraires tas sorres
Petiòta
Te fau partir
E siau naissut luenh de l'ostau

Refran

Defòra despuei quant de temps
Onte trovarai mon país
Onte sias passaa ma maire
Per me montrar lo chamin

2
La vila gis d'arbres
La charreira per joar
Las cortinas enfumaas
Lo ciau
E los murs gris
E siau grandit luenh de l'ostau

3
L'escòla lo mestre
Los devers dins los liures
E la lenga qu'es pas tiá
Que la
Faguèron miá
E aprenguèro luenh de l'ostau

4
Mon grand ma maire
Per lo gost de la viá
Un moment sus lo chamin
Davant
De me laissar
Uera ont anirai tot solet.

Las fòlhas (Emission 32 dau 12/04/1983, min 55, sec 15)

D’auvir sus http://bartavel.com/radiovivares.html

1
Las fòlhas verdas de la prima
E las flors nòvas dins los prats
Vos fan venir fòus los chiaurits
E japar encara lo viuelh chin
L'ivèrn se'n vai un còp de mai
De son ostau sortís lo viuelh

Refran

Deman belèu
O l'an que ven
L'ostau dau viuelh
Será per vendre

2
Las fòlhas sechan au solelh
Esperàn l'aiga en plen miegjorn
Lo ciau esliuça sos lo tron
E per los beaus se'n vai la set
De sos la chapa lo viuelh se ritz
Si poiá córrer coma son chin

3
Las fòlhas tomban dins lo vent
Lo freid se sarra sus novembre
Sus lo cuvèrt la chaminèia
Bofa de revolums de fum
Son chapèl neir contra nivols
Lo viuelh vai traire quauques balais

4
Sus los arbres tomba la nèu
Milas flors blanchas de l'ivèrn
E lo freid giala lo solelh
Dins un selenci de cementèri
Doas estelas dedins lo fuèc
E sus lo banc lo viuelh s'enduèrt

Vespre (Emission 32 dau 12/04/1983, min 6, sec46)

Poema d'Etienne Gamonet / musica de Marc Noalha
D'auvir sus http://bartavel.com/radiovivares.html

1
Mos enfants an botit
De qué çai poián faire
De travalh çai n'a gaire
Lo caire es tròp petit.

Refran

Ieu restarai lo darrièr !
Ieu restarai lo darrièr !

2
Ma femna a tracolat
Ailai au cementère
Benlèu me vendràn querre
Per me lai davalar.

3
Ma filha çò diguèt :
"Vène, sarra l'ostau."
Mas de tirar la clau
Ieu, jamai se poiguèt.

4
Ai vendut la Galharda
La Roja l'an d'après
Las fedas, los arets
E la chabra banarda.

5
Mon estable ai sarrat
La pòrta en chandeiròla
La crescha que pendòla
Lo cranelh chironat.

6
En l'òrt los aromeses
Córron e se redreiçan
La chanissa que teisson
Monta coma de peses.

7
Enterrère mon chin
La velhaa me sonhava
Totjorn m'acompanhava
Quinze ans aiá franchits.

8
Mon fuòc sembla crebat
Ont i a un mosselh de rore
Ma chamba vòu plus corre
Mon braç vòu plus marchar.

Sovenir (Emission 2 dau 14/09/1982, min 15, sec 48)

Poema de Marcial Molin / musica de Marc Noalha
D'auvir sus http://bartavel.com/radiovivares.html

1
Un doç sovenir me caressa
Coma una sentor dau printemps
Revèlho la joina mestressa
Que m'amava dins d'autres temps
Promier raive de mon bèl atge
Perque ton amor es passat
Perqu'as donc quitat lo vilatge
0 diá-me perqué m'as laissat

2
Saves quand dessòs lo grand rore
Tots dos d'amor veniam parlar
Près dau beau qu'en plorant s'encorre
Que sembla a regret davalar
Te rapeles que nos amàvam
De partir èrem pas preissats
E coma a regret nos quitàvam
0 diá-me perqué m'as laissat

3
Fai lo chamin que nos separa
Bèl enfant te duèbro mos braç
Los bèus jorns revendràn encara
Vai per ti mon cur chanja pas
Te veirai plus joina mestressa
Es per totjorn que m'as laissat
N'ai per solatjar ma tristessa
Que lo sovenir dau passat

Conclusion.

Dau temps daus tretze ans que durèt l'emission « Parlarem » sus Radiò-Vivarés, un pauc mai de 500 emissions fuguèran auviàs per los auditors.
Dins quelo dorsièr, pas mai de 70 fuguèran travalhaas. Quò baila una idea dau tresaur d'informacions sus la lenga, de contes, de chançons, de coneissenças sus quelo caire d'Ardecha- Nauta … que representan quelas emissions.
Poiem parlar de 13 ans de collectatge.

Per lo promèir còp dau latz d'Anonai, l'occitan fuguèt auvit a la radiò. Per lo monde d'aquela epòca, auvir la lenga interdita a l'escòla dins la radiò fuguèt una revolucion. Quelas emissions an adut un novèl biais de veire la lenga, de la considerar coma una lenga oficiala.

Lo rescontre entre lo monde daus « patoisans » e quelo daus « occitanistes » a apondut una dimension panoccitana au parlar. Los auditors se son badats a un espaci occitan que coneissián pas.

E fau dire mai que las emissions fuguèran bien escotaas dins los vilatges, e se'n parla encara.

E n'i a agut de consequéncias a n'aquelas emissions.

D'en promeir l'espeliá de l'associacion « Parlarem en Vivarés ».
Los participants vouguèran contunhar de se rescontrar, de parlar, en defòra de la radiò, de monde s'apondèran e l'associacion fuguèt creaa en 1988 per los animators de la ràdio. Iuera se contan mai de 100 sòcis.
Aquesta associacion es iuera cercle local de l'Institut d'Estudis Occitans. Lo promeir president fuguèt Gerard Betton e l'actuau es Marc Noalha.

Parlarem a collectat e publiat de cassetas et CD de chançons tradicionalas dau Vivarés-Naut daube lo CMTRA (Centre de las Musicas Tradicionalas en Ròsne-Alps) :
- *Ieu savo una chançon*, atlas sonore Rhône-Alpes n° 1
- *Haut-Vivarais*, atlas sonore Rhône-Alpes n° 5
- *Coma quò*, chançons de Marc Noalha

Editèt e coeditèt de liures :
- *La Pèira d'Asard* de Joan-Claudi Foret (1990, I.E.O./Parlarem en Vivarés/Ostal del Libre)
- *Folklore d'Ardèche* de Pau Paya, (reprint éditions Empire & Royaume/Parlarem en Vivarés.)
- *Saveurs d'Ardèche, au fil des saisons* de Luceta Rouchier (1998, éd. Empire & Royaume)
- *Du mot à la phrase occitane*, Joannès Dufaud (2004, Parlarem en Vivarés)
- *Quand èro petiotona*, tèxtes de Marie Mourier (2007, Parlarem en Vivarés)
- *Diá-me-lo dins ma linga*, cronicas 2010 de Gerard Betton (2013 éd. Dolmazon & Parlarem en Vivarés)

Los sòcis de l'associacion recevan, quatre còps l'an, la revista *Lo Grinhon* que n'es a son numèro 85 en juenh 2015. Chascun pòt mandar d'articles per *Lo Grinhon*, e per mai d'un, quò fuguèt l'occasion de se botar a escrire dins la lenga. Tots los *Grinhon* son numerisats e se poian veire sus lo site *bartavèl* : http://www.bartavel.com/grinhon.html

L’associacion organiza de velhaas, daube de contaires, chantaires (sovent Marc Noalha e Ugueta Betton).

Deupuei 2000, l’associacion organiza mai *Las jornaas occitanas*, a la debuta ès Ozon, iuera ès Anonai, sus de tèmas : « Cronicas patoisas e armanhas », « Lo Ròsne », « La vinha e lo vin », « Cinema et tele en òc », « Rotas et commerci a l’Atge-Meian », « Los noms de familha », « L'art roman » …

Per lo tresen còp en 2015, l’associacion organisèt la *Dictaa occitana* ès Anonai.

Un cors d’occitan es fait dos còps lo mès ès Anonai per Marc Noalha, un autre ès Arras sus Ròsne, per Gerard Betton, et iuera un autre existís ès Sant-Victor

E poiem apondre encara :
L’Universitat populara de Tornon organiza un module occitan deupuei tres ans, de cors d’occitan daube Gerard Betton, Marc Noalha e Danis Capian.
De conferéncias fuguèran presentaas, en 2014 Joan-Claudi Foret venguèt parlar de Frederic Mistral.
En 2015 una pèça de teatre aguèt un brave succès au teatre de Tornon.
Deupuei lo 7 de janvièr de 2010 Gerard Betton escrit de cronicas occitanas *Cronicas d’ès nosautres* dins lo setmanièr local d’Anonai *Le Réveil du Vivarais*. A la fin d’avril 2016, 300 cronicas an estat publiaas.
Una iniciacion a la lenga e la cultura occitana es bailaa per Gerard Betton e Marc Noalha a quasi 200 liceans d’Anonai a chaa an, deupuei 2011, dins l’encastre daus projects *Soprano/Eureka* (Projects per la promocion de las lengas regionalas finançats per la region Ròsne-Aups).

Tot aquò es vengut de las emissions occitanas de Radiò-Vivarés, e poiem ne’n dire que fuguèran la causa e la debuta de la respeliá occitana que poiem viure en país Bedòc.

Annèxes

COLLECTION DU PIGEONNIER

—

CONTES VIVAROIS

EN DIALECTE

PAR

DZONOU, MENFOUTÉ
X. VALLAT
DÉPUTÉ DE L'ARDÈCHE

AU PIGEONNIER
SAINT-FÉLICIEN-EN-VIVARAIS
A PARIS, MAISON DU LIVRE FRANÇAIS
4, RUE FÉLIBIEN, 4

—

1928

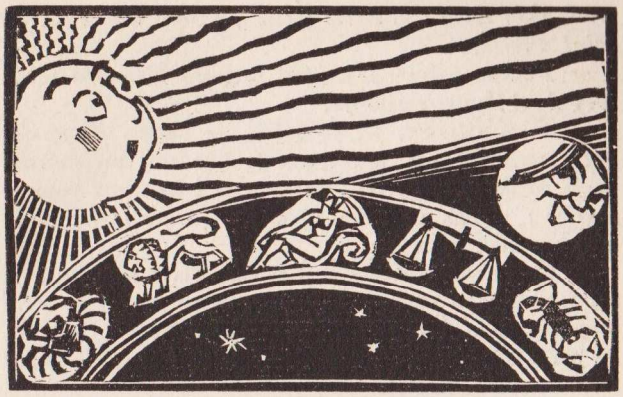

UN MORIADZE AU PORODIS

Ménâs,

VOUS ayou dit ce que s'è possa tout dorérometnt dieins lou porodis, li ot uno trétso de més, tant ètzâ ? Beliau be, puisque zau z'é dedzo counta o quoquis comorades, et que lous bougres sount tant bovards ! Tant pis ! per quellis que zau savount pas, zau vau mettre dieins l'ormogna. Qu'é toudzou bou de se tenî au courant de leis nouvellas.

Un vèpre, lou Boun Dieu otsobavot de soupâ : preniot soun cafè que l'è ziot foutu une bouno goutte de vieux dzaigne, et l'èrot ein train aube

soun petit cullié, de l'y virouillâ un troc de sucre, per zau reindre plus doux.

Pan, pan ! pitsèrount o lo porto.

— Boun Dieu ! qué lou Soulet que vous demandot, diguait saint Pierre.

— Fas lou intrâ. Lou bougre preindro be uno tasso qué l'é tant ossorma.

— Père Eternet, foguait lou soulet, vous veniau demandâ vôtre counseintomeint poce que me voudriau moriâ.

— Mâ, li peinsez pas : sias trop vieux per te moriâ, diaupeu lou teimps que virez, dsouqu'omou, sias pas bien coummo ti sias ?

— Que voulais-vous, faut fère uno fi : me trovou trop *soulet* et quand méme que me mariou, sorai toudzou : Soulet.

Lou Boun Dieu se foutait o rire :

— Forçeû, va ; ti fas toudzou de colembourgs. Si te volez moriâ ; te poyou pas empotzâ, ma, si ti crèyez que qu'é coummode per té trouva uno féno !

— Oh ! Père Eternet ! L'ovais pas besuin de tsertzâ ; siaus omouroux ! volou épousâ lo Luno.

— Ma sias fou ! Tsaud coummo siâs, frédo coumm'il é, co pɔ pas mortsâ ; foris mauvé ménadze ; te disou que ti t'ein repeintirais.

— Que voulais-vous ? Siaus butta, z'é metta diens moun idèyo.

Finalomeint se foguait de grossas nôças ; las étoilas te foutèrount uno maîtro frandolo sû lou tsomi de saint Dzacques. Mèmomeint que gni ôguait iuno que te pringuait un sacré plumet, que l'ot gorda, et que qu'ot fé lo coumète que se vet dieins quettou moumeint. Peu tsacu s'ein onait o sous offéres et l'an n'ein porlait plus.

Véqui que li ot o pou près uno vutaino, saint Pierre ôvait incaro pitsà o lo porto :

— Boun Dieu ! qu'é lou Soulet que vous demandot.

— Do quellou bougré, toudzou me dérandzot, que vaut incaro ? fas lou venî.

Lou Soulet intrait tout vergougnoux, se grottavot l'ôreille ; viravo so bounnèto eintremé sous dets : sut pas qu'uno counteneinço preindre là !

— Père Eternet ! qu'o mé bien o coeû, m'oyas be préveingu, ma siaus fourça de vous dire uno veyâ : volou divourçâ.

— Oh ! Oh ! moun garçou ; se divorçot pas ein porodis ; qu'e bou sus lo terro que lous gouvernants zau permettount, per coumplére o lâs riffotas : mâ eçi qu'é inutile !

— Hé bé ! Boun Dieu ! si poyou pas divourça, voloi fére séporotiou.

— Ico, qu'é différent ; per fére séporotiou faut uno raisou et uno bouno raisou. Veyeins : que qui reproutsez, o lo Luno ? L'é béliau ovare, pas propro, te nurrit mau ?

— Non ! per ico l'é ré n'o dire : l'oveins un boun ordinaire : vivou coummo de dovant ;

— L'é trop dépeinsiéro, dounqua ; l'a pas d'ordre ?

— Sié : poyou pas m'ein plaigne ; tout l'é bien redréssa o lo maisou.

— Beliau t'omassot misèro quand l'o begû un cop de trop, coummo fas de teimps ein teimps ? zau savou.

— Dit re per ico ; mé yéllo biau de fés : sovais bé quand fâ lo roulo.

— Olors ? Si fosais boun ménadze, per que vous sépororias ?

— L'é vergougno de zau countâ, Père Eternet, mâ li ot plus plan que quo dure : vous au vau bien

expliquâ, et me diris si qu'é poussible de teimpourî aub'uno fèno coumm'ico : siteut que me coutsou..... ê se lèvot ; siteut que me lèvou... ê se coutsot, li ot pas mouyein de nous reincountrâ ! Et d'aub'ico, Père Eternet, il è pleino tous lous més !!!

DZONOU.

Bibliografia

Coma parlem dau latz de La Lovèi : Grammaire-Lexique. Dufaud, Joannès / Bulletin des Amis du Fond Vivarois / 1984

L'Occitan Nord-Vivarais : Région de La Louvesc. Dufaud, Joannès / J.-P. Huguet / Saint Julien Molin-Molette / 1986

Dictionnaire français - nord-occitan : Nord du Vivarais et du Velay. (Prix du Document 1998 de l'Académie de Languedoc). Dufaud, Joannès / J.-P. Huguet / 1998

Chansons anciennes du Haut-Vivarais, volume I. Dufaud, Joannès / Edité à compte d'auteur/1981
Chansons anciennes du Haut-Vivarais, volume II. Dufaud, Joannès / Edité à compte d'auteur/1983
Chansons anciennes du Haut-Vivarais, volume III. Dufaud, Joannès / Edité à compte d'auteur/1986
Chansons anciennes du Haut-Vivarais, volume VI. Dufaud, Joannès / Edité à compte d'auteur/1987

Des mots à la phrase occitane. Complément à l'occitan Nord-Vivarais. Dufaud, Joannès / Parlarem en Vivarés / 2004

Les histoires du curé de Lafarre. Dufaud, Joannès / Edité à compte d'auteur / 1992

La pèira d'asard. Forêt Jean-Claude / Edition bilingue / A Tots Institut d'Estudis Occitan / 1990

Un grand essam de mots. Forêt Jean-Claude / (Edition EMCC) / Lyon 2013

Quand èro petiotona. Mourier Marie / Edité par l'association "Parlarem en Vivarés" / 2007

Diá-me-lo dins ma linga. Betton Gérard / Editions Dolmazon/2013

Le français parlé à Annonay (Ardèche). Claudine Fréchet / CNRS / Paris 1995

Dictionnaire du Parler de l'Ardèche. Claudine Fréchet / Editions et Régions (E&R) / 2005

Contes vivarois en dialecte. Dzonou, Menfouté, X.Vallat / edicion dau Pigeonnier / Saint-Félicien-en-Vivarais / 1928

Rencontre de langues et francisation : l'exemple du Pilat par Bert, Michel - 2001 – Thèse de doctorat - Université Lumière Lyon 2.
De veire sus « bartavèl » : http://bartavel.com/bedoc/mbert.pdf

D’auvir sus la tèla :

Defòra (14/09/1982) : https://www.youtube.com/watch?v=_REaMNQPRwo
Sovenir (14/09/1982) : https://www.youtube.com/watch?v=htfP8CjwhIU
Lo capucin (12/10/1982): https://www.youtube.com/watch?v=uxjHP0C0Vd0
Lo telefòne (07/12/1982: https://www.youtube.com/watch?v=j6GAdW_xsaQ
Lo canard (14/12/1982): https://www.youtube.com/watch?v=eOlxpDRc77M
Educacion sexuala (08/03/1983) : https://www.youtube.com/watch?v=X0ItuOW2U_k
Fòlhas (12/04/1983): https://www.youtube.com/watch?v=pitOB3JsYnQ
Vespre (12/04/1983): https://www.youtube.com/watch?v=qoNvECfehFg
Meissons e escossalhas (28/06/1983): https://www.youtube.com/watch?v=dj8CQ5kzpxg
L'eriçaira (16/11/1983) : https://www.youtube.com/watch?v=tY3o-IuyDtM
Mariatge en Paradis (20/12/1983) : https://www.youtube.com/watch?v=HbHvpFnQj84

O tot aquò sus http://bartavel.com/radiovivares.html

Amai en vivaro-aupenc dau Vivarés-Naut:

Borreia de las bestias : https://www.youtube.com/watch?v=G9hnp5Mggrg
Petit bestiari : https://www.youtube.com/watch?v=OP86IozU4wE

La caja aus augeus : http://bartavel.com/textes.html
Lo mochon chalendon : http://bartavel.com/textes.html
Lo vin de Bramafam : http://bartavel.com/textes.html
Escrire : http://bartavel.com/textes.html
Catolic o pas catolic : http://bartavel.com/textes.html
D'abòrd parlar francès : http://bartavel.com/textes.html
Es tant genta la montanha : http://bartavel.com/textes.html
Passar la lenga aus petits : http://bartavel.com/textes.html
La trifola : http://bartavel.com/textes.html